

Завод за информатику и статистику

Омладина Београда

Београд 2008.

Издавач: Завод за информатику и статистику
Београд, Тиршова 1
тел. 3620-138; факс 3620-238
<http://zis.bg.gov.yu>
E-mail: office@zis.bg.gov.yu

За издавача: Слободан Карановић, директор

Редакциони одбор: Марија Јаковљевић, Данијела Станковић, Дане Радак,
Радослав Стевановић, Ана Тодоровић, Мирослав
Петронијевић, Милош Радојковић, Јелена Чакаловска

Рецензент: Мр Радмила Вићентијевић

Припрема за штампу: Александар Јовановић, Зорко Петровић

Дизајн корица: Зорко Петровић, Александар Јовановић

Штампа: Admiral Books, Нови Београд, Др Ивана Рибара 1156

Тираж: 400 примерака

**Приликом коришћења података из ове публикације
обавезно навести извор**

ПРЕДГОВОР

У настојању да се објективизира слика о младима, да се будућим расправама на тему младих у Београду ослонимо на што валидније индикаторе, статистичке и истраживачке податке, сачинили смо ову студију „*Омладина Београда*”, којом дајемо представу о друштвеном бићу младе генерације, перспективама младих и сталним „сударима” са новом младом генерацијом.

У уводним разматрањима указано је на сву комплексност феномена омладине, на потребу за далеко систематичнијим и дубљим сазнањима о младима, односно на промену приступа уске егзистенцијалне равни, на глобални приступ: материјално-духовно-генетски третман младе генерације.

Студија садржи читаву лезу статистичких података учешћа и заступљености младих у укупној друштвеној структури: бројност младих у становништву, његово учешће у образовној структури, активном становништву, у запослености, до учешћа у друштвено-политичким организацијама.

У Београду, 2008. године

Директор
Слободан Карановић

САДРЖАЈ

ПРЕДГОВОР	3
САДРЖАЈ	5
УВОД	7
ОМЛАДИНА И СТАНОВНИШТВО	9
Бројност, пораст и старосни састав омладине	9
Учешће омладине у становништву београдских општина	13
Омладина у градским и осталим насељима	14
Омладина у механичком прираштају становништва	18
Омладина и брак	21
Омладина и репродукција	25
Омладина и морталитет	27
ОМЛАДИНА У ОБРАЗОВНОМ СИСТЕМУ	29
Писменост и образовна структура	29
Омладина Београда у образовном систему	34
Средње образовање	34
Специјално средње образовање	38
Образовање одраслих	39
Више и високо образовање	40
Студенти по годинама студија и полу	42
Дипломирани студенти	43
ОМЛАДИНА АКТИВНОСТ И ЗАПОСЛЕНОСТ	45
Омладина у активном становништву	45
Учешће омладине у пољопривредном становништву	47

ОМЛАДИНА У СТРУКТУРИ ПОЛИТИЧКОГ ЖИВОТА . . .	51
Заступљеност омладине у скупштинама општина	51
Заступљеност омладине у скупштини града	54
Заступљеност омладине у политичким странкама	56
ЗАКЉУЧАК	59

УВОД

Старо је и доктринирано питање: шта је то *омладина*, фикција или стварност, вештачка конструкција апстрактног бића, или реалан друштвени ентитет?

Не постоји општеприхваћена дефиниција „омладине”.

Омладина је *релативно одређена целина* коју свако друштво идентификује као такву, а углавном представља *добну група*цију, тзв. младе генерације од 14 до 27 година. Око 1/5 становништва Београда припада омладини.

У стратификацији датог друштва, омладина је релативно јединствена по:

- положају који има у односу на друштвену производњу
- учешћу у систему друштвене моћи
- специфичностима свог морално-психолошког профила

Основне заједничке карактеристике друштвеног положаја младих су:

- статусна инфериорност, односно маргинални друштвени положај као последица искључења младих из непосредних токова друштвено-економског и политичког живота и рада
- „продужена младост”, односно припрема за преузимање друштвених и економских улога одраслих, старијих, тзв. зрелих генерација и тиме зависан статус у односу на породицу и друштво.

Омладина није целовита ни хомогена формација у социјалном, идејном, а ни политичком смислу. Омладину посматрамо као „*прошвиуречан генерацијски склоп*” унутар којег су присутне изразите разлике по основу различитог положаја у друштвеној структури.

Досадашња истраживања о положају и понашању младих показују мањкавости у погледу изучавања омладине као специфичног дела друштва, односно истраживања која су обично остајала изван оквира организованог и сталног научног интереса. Крајем шездесетих година 20. века, истраживања су се махом одвијала у специфичној констелацији односа и снага – друштва и омладине, односно „страха од младих”. Друштвена клима створена након драматичног искуства студентског бунта '68 омогућила је квалитативни и квантитативни успон истраживања о омладини. Велика мањкавост досадашњих истраживања омладине огледа се у *парцијалности*. Кад год нека појава међу младима изазове веће интересовање или оштрију реакцију друштва, онда се та појава, пост фактум, и научно истражује.

Карактеристичан недостатак истраживања омладине је методолошка једностраност која се испољава у анонимним анкетама као главној техници истраживања, тако да се често занемарују друге методе као што су дубинска посматрања, студије случаја и др. те се занемарује метод (да млади дођу до речи о себи и друштву у коме живе) и сам објекат истраживања учини активним судеоником истраживања.

Непостојање јаснијег концепта „омладинског феномена”, односно проблем дефиниције омладине, чини нам се заслужује посебну пажњу. Посебно је индика-

тивно одређивање старосних граница омладинског узраста, при чему се због недовољне методолошке оправданости под појмом омладине узима широк дијапазон годишта (од 13, негде чак и до 35 година).

У ствари, истраживања омладине представљају сама по себи и истраживања будућности коју млада генерација носи. Нови приступ омладини представља испитивање омладине као *целовитог феномена*, односно интегрални положај омладине у друштвеној структури и њену укљученост у све сфере друштвеног живота.

ОМЛАДИНА И СТАНОВНИШТВО

Бројност, пораст и старосни састав омладине

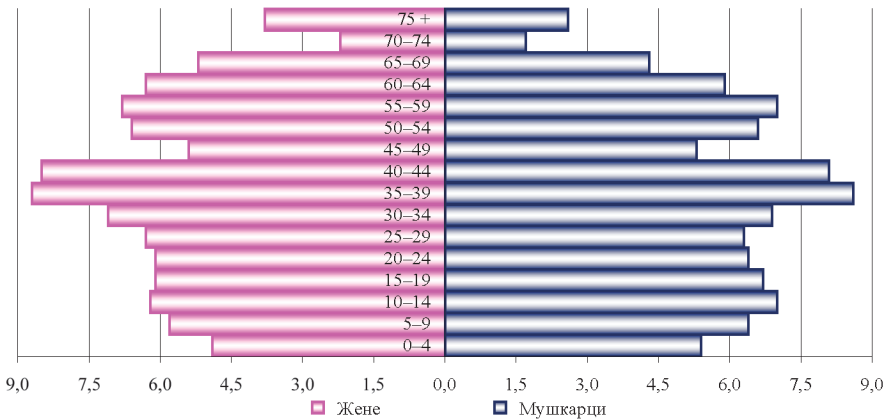
Број сталних становника Града Београда према резултатима пописа 2002. године износио је 1576124 становника, и у односу на попис из 1991. године увећао се за 1,5 % (Табела 1.1.). Пораст броја становника остварен је искључиво миграционим компонентом, будући да је природни прираштај од 1992. године негативан. Поред дугорочних фактора, на демографски развој Београда, утицали су и крупни историјски догађаји, који су обележили последњи међупописни период. Распад бивше Југославије, рат у окружењу, санкције, дубока економска криза, социјално раслојавање и низ других фактора, утицали су на основне одлике живљења, које су се негативно одразиле на становништво. Одлука о не рађању деце и одлагање рађања у касније године, пораст броја умрлих уз наслеђену старосно-полну структуру и продужење очекиваног трајања живота утицали су на убрзано старење становништва, па је просечна старост 2002. године износила 40,4 године, а индекс старења (однос између становника старих 60 и више година и 0–19 година) износио је 1.032, што говори о интензивном процесу старења.

Табела 1.1. Упоредни преглед броја становника по пописима од 1948–2002. године

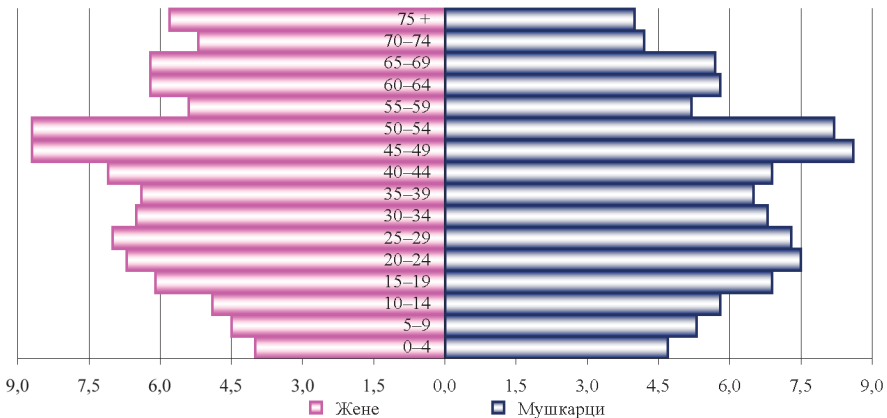
	Број становника								
	по методологији ранијих пописа							по методологији пописа 2002.	
	1948.	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.	2002.	1991.	2002.
Град Београд	634003	731837	942190	1209360	1470073	1602226	1638643	1552151	1576124
	Индекс броја становника								
	по методологији ранијих пописа							по методологији пописа 2002.	
	1953/48.	1961/53.	1971/61.	1981/71.	1991/81.	2002/91.	2002/48.	2002/1991.	
Град Београд	115,4	128,7	128,4	121,6	109,0	102,3	258,5	101,5	

Проучавање старосне структуре становништва вишеструко је значајно јер представља демографски оквир за формирање радне снаге, фертилног контингента омладине, старачког контингента и других најзначајнијих старосно-полних функционалних контингената.

Графикон 1.1. Старосна пирамида 1991.

Графикон 1.2. Старосна пирамида 2002.

У периоду од 1971. до 2002. године број младих старости од 15 до 29 година повећан је за 19112 становника или 6,2 % (Табела 1.2.), с тим што су пораст оствариле општине Барајево, Гроцка, Земун, Лазаревац, Нови Београд и Обреновац, а остале општине имале су пад броја младих у односу на 1971. годину. Дакле, пораст су оствариле пре свега општине и делови општине у насељима ван урбаног градског подручја, која су највеће увећање оствариле у последњем међупописном периоду, пре свега, због прилива избеглица, а увећање броја становника Новог Београда био је интензиван нарочито 70-их година услед планске стамбене изградње. Највеће смањење броја омладине имале су централне градске општине: Савски венац (за 46,9%), Стари град (за 46,8%) и Врачар (за 43,2%) услед интензивног старења становништва и селективних миграција

Табела 1.2. Омладина Београда по општинама (пописи 1971–2002. године)

	1971.			1981.			1991.			2002.		
	15–19	20–24	25–29	15–19	20–24	25–29	15–19	20–24	25–29	15–19	20–24	25–29
Београд укупно	105270	118593	83251	88376	106203	139591	101820	100088	100963	101414	112432	112380
Барајево	1530	1241	770	1017	1195	1640	1516	1255	1131	1567	1656	1673
Вождовац	11197	13341	9913	10042	11427	14825	9953	9749	10614	9202	10276	10768
Врачар	5917	8034	5101	3441	4491	6731	3466	3168	3734	3264	3843	3705
Гроцка	3185	3156	2360	2979	4154	5731	5017	4255	4054	5446	5904	5782
Звездара	8991	12111	9153	7500	8964	12216	9116	8737	8911	8165	9537	9881
Земун	12094	14859	10887	11201	13569	16577	12240	11748	11991	12760	14089	14152
Лазаревац	4771	3598	2318	3569	4170	4891	3645	3549	4032	4356	4194	3834
Младеновац	4754	4117	2638	3295	3981	4891	3703	3333	3359	3554	3550	3432
Нови Београд	10147	9308	5371	11305	12916	16923	14366	16009	13896	13842	16115	15612
Обреновац	5042	4321	2876	4213	4772	5635	4838	4271	4433	4953	5165	4973
Палилула	11042	12621	9091	9017	11412	14755	9411	9713	10186	9932	10995	11126
Раковица	-	-	-	6168	6609	8071	6936	7674	6989	5899	6743	7463
Савски венац	5401	6583	3914	2278	3272	5270	2410	2140	2470	2771	3027	2651
Сопот	2058	1493	1003	1205	1492	1669	1285	1148	1141	1283	1269	1218
Стари град	6012	8385	5320	2902	3890	6451	3669	3290	3750	3234	3844	3804
Чукарица	13189	15425	12536	8244	9916	13315	10249	10049	10272	11186	12225	12306

Последњи међупописни период (1991–2002. год.) карактерише увећање броја омладине за 23355 становника. Посматрано по општинама највећи раст оствариле су општине Барајево и Гроцка, а једина општина са смањењем броја младих била је Вождовац. Овај период карактерише и промена старосне структуре младих старости од 15 до 29 година, која се огледа у смањењу броја најмлађе старосне групе 15–19 година и увећање старосних група од 20–24 и 25–29 година. Уочава се да су, углавном све општине ван урбаног градског подручја у свим старосним групама оствариле увећање, док су општине Врачар и Лазаревац једине имале смањење у старосној групи 25–29 година.

Табела 1.3. Индекс пораста становништва Београда старости 15–29 година по општинама, (1971–2002)

	<i>Индекс 1981/1971.</i>	<i>Индекс 1991/1981.</i>	<i>Индекс 2002/1991.</i>	<i>Индекс 2002/1971.</i>
Београд укупно	108,8	90,6	107,7	106,2
Барајево	158,9	101,3	125,5	138,3
Вождовац	105,3	83,6	99,8	87,8
Врачар	76,9	70,7	104,3	56,8
Гроцка	147,8	103,6	128,6	196,9
Звездара	94,8	99,3	103,1	91,2
Земун	109,3	87	114	108,4
Лазаревац	118,8	77,9	110,3	116,5
Младеновац	105,7	85,4	101,4	91,5
Нови Београд	165,7	107,6	102,9	183,6
Обреновац	119,5	92,6	111,4	123,3
Палилула	107,4	83,3	109,4	97,9
Раковица	-	103,6	107,4	96,4 ¹
Савски венац	65,1	64,9	120,4	53,1
Сопот	95,9	81,9	105,5	82,8
Стари град	67,2	80,9	101,6	55,2
Чукарица	76,4	97,1	116,8	86,8

Индекс пораста броја омладине за град Београд износио је у 2002. години у односу на 1991. годину 107,7, док је гледано по општинама, највиши у општинама Гроцка 128,6 и Барајево 125,5. Најнижи индекс је у општини Вождовац 99,8, која је уједно и једина општина која је имала умањење броја младих.

¹ Индекс је израчунат за период 1981–2002. год.

Учешће омладине у становништву београдских општина

Уз апсолутни пораст омладине у последњем међупописном периоду повећало се и процентуално учешће како у укупном, тако и у становништву старијем од 15 година.

Посматрањем учешћа омладине у укупном становништву по општинама Београда, 2002. године (Табела 1.4.) увиђа се да најнижи проценат младих имају општине Врачар и Сопот по 18,5%, док општина Гроцка има највиши проценат омладине од 22,7%.

Учешће омладине у становништву старијем од 15 година увећало се 2002. године у односу на 1991. годину за 1,2% и кретало се у распону од 20,9% у општини Врачар, до 27,3% у општини Гроцка.

Табела 1.4. Процент омладине у укупном становништву и становништву старијем од 15 година (по општинама)

	1991.		2002.	
	% у укупном становништву	% у становништву старијем од 15 година	% у укупном становништву	% у становништву старијем од 15 година
Београд укупно	18,9	23,0	20,7	24,2
Барајево	18,0	22,1	19,9	23,3
Вождовац	18,8	22,6	19,9	23,2
Врачар	14,9	17,5	18,5	20,9
Гроцка	19,2	24,5	22,7	27,3
Звездара	19,1	23	20,8	24,2
Земун	19,8	24,5	21,4	25,3
Лазаревац	19,1	24,0	21,7	25,6
Младеновац	18,4	22,7	20,1	23,8
Нови Београд	19,7	23,6	20,9	24,0
Обреновац	19,3	24,0	21,3	25,3
Палилула	18,7	22,7	20,6	24,3
Раковица	22,1	26,8	20,3	23,7
Савски венац	14,7	17,8	19,9	22,8
Сопот	17,4	21,0	18,5	21,8
Стари град	15,1	18,0	19,6	22,1
Чукарица	19,8	24,6	21,2	25,0

Посебно је значајно анализирати учешће омладине у радно способном становништву (мушкарци стари 15–64 година и жене старе 15–59 година).

Укупан проценат омладине у радно способном становништву повећао се за 1,6%. Посматрано посебно за мушко и женско становништво уочава се да је учешће мушке омладине у мушком становништву порасло за 2,6%, а учешће женске омладине у женском радно способном становништву увећало се за 1,6% у односу на 1991. годину. Процент омладине у радно способном становништву кретао се за мушкарце у распону од 29,4 % у општини Сопот до 32,2% у општини Гроцка, а за жене од 28,8% у општини Врачар до 34,3% у општини Гроцка (Табела 1.5.).

Табела 1.5. Процентуално учешће омладине у радно способном становништву општина 1991 и 2002. године

	1991.		2002.	
	% омладине (15–19) у радно способном становништву		% омладине (15–19) у радно способном становништву	
	мушко	женско	мушко	женско
Београд укупно	28,6	30,0	31,2	31,6
Барајево	27,8	29,7	30,6	31,9
Вождовац	28,3	29,5	30,8	30,8
Врачар	25,4	24,8	30,5	28,8
Гроцка	28,4	32,8	32,2	34,3
Звездара	30,0	30,3	31,2	31,4
Земун	30,0	31,2	31,5	32,3
Лазаревац	28,7	32,7	31,9	33,3
Младеновац	28,0	31,2	30,0	32,7
Нови Београд	30,1	29,8	31,4	31,1
Обреновац	28,7	33,0	31,8	33,5
Палилула	28,8	29,7	31,0	31,4
Раковица	30,8	31,5	30,0	30,7
Савски венац	24,0	24,9	31,5	30,1
Сопот	26,6	30,8	29,4	31,8
Стари град	24,9	25,6	30,8	29,9
Чукарица	28,7	30,1	31,4	31,7

Омладина у градским и осталим насељима

Подручје Града Београда представља административну али и професионално функционалну целину у којој је централна агломерација концентрисала највећи број укупне популације.

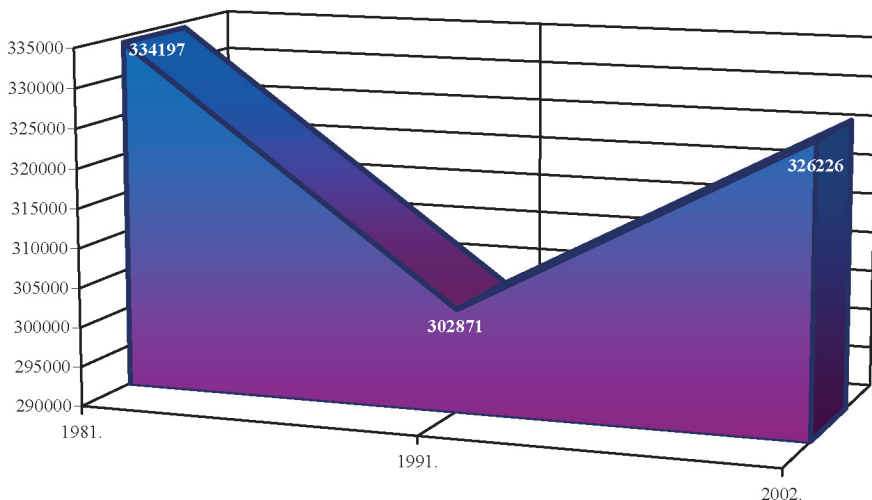
Особеност града Београда јесте та, да његово административно подручје чини 17 општина од којих неке у целисти припадају насељу Београд (Врачар,

Звездара, Нови Београд, Раковица, Савски Венац, Стари Град), а неке су у ширем подручју града (Барајево, Гроцка, Лазаревац, Младеновац, Обреновац, Сурчин и Сопот). Насеља Београд подразумева уже градско подручје обухваћено границом Генералног Урбанистичког плана. Ван њега су „остала” насеља као и градска која нису део јединствене целине насеља Београд.

Демографски развитак унутар административног подручја града није хомоген. Урбана насеља су повећала своје становништво, док су се рурални простори празнили. Сагледавањем података пописа становништва, може се приметити да већи број младих живи у урбаним насељима. Приградске (сеоске) општине имају лошију старосну структуру него градске, што је један од главних разлога малог броја омладине на том подручју. Уз све то треба укључити низ других разлога: ниже стопе наталитета сеоског становништва као и механички прираштај који је у њима скоро једнак нули. Најважнији разлог малог броја омладине на селу јесте и повећан одлив радне снаге, највише младих, у само језгро Београда. Године 1991, уочен је пад броја младих у односу на 1981. годину са 334197 на 302871, док је тај број 2002. године повећан за 23355 младих у односу на 1991. годину. Иста слика се добија и када се посматра старосно-полни контингент младих. Године 1981. и 1991, било је више младих жена, док је 2002. године дошло до преваге броја младих мушкараца над бројем младих жена.

Ако на основу података пописа становништва 1981. године извршимо преглед насељености омладине по општинама које имају градска и остала насеља, види се да је у њима највећи број омладине управо у градским срединама. Општине Гроцка, Лазаревац, Младеновац, Обреновац и Сопот имају најмањи број омладине у градским, а највећи у осталим насељима тих општина. (Табела 1.6.).

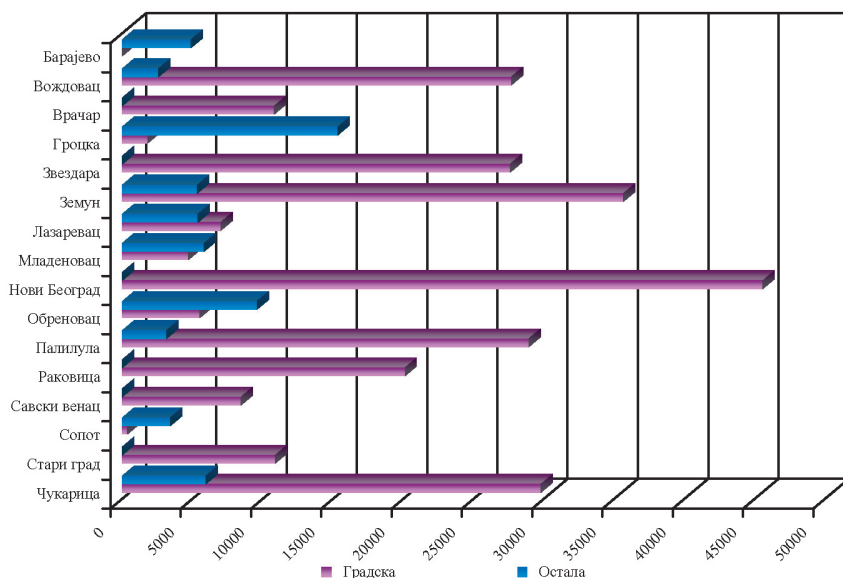
Графикон 1.3. Број младих на селу по пописима

Табела 1.6. Омладина Београда у градским и осталим насељима по општинама – попис 2002.

	Укупно 15–29	Старосни		
		15–19	20–24	25–29
Барајево	4896	1567	1656	1673
Градска	-	-	-	-
Остала	4896	1567	1656	1673
Вождовац	30246	9202	10276	10768
Градска	27670	8342	9403	9925
Остала	2576	860	873	843
Врачар	10812	3264	3843	3705
Градска	10812	3264	3843	3705
Остала	-	-	-	-
Гроцка	17132	5446	5904	5782
Градска	1796	567	583	646
Остала	15336	4879	5321	5136
Звездара	27583	8165	9537	9881
Градска	27583	8165	9537	9881
Остала	-	-	-	-
Земун	156001	127760	14089	14152
Градска	35659	11031	12221	12407
Остала	5342	1729	1868	1745
Лазаревац	12384	4356	4194	3834
Градска	6999	2431	2429	2139
Остала	5385	1925	1765	1695
Младеновац	10536	3554	3550	3432
Градска	4710	1525	1598	1587
Остала	5826	2029	1952	1845
Нови Београд	45569	13842	16115	15612
Градска	45569	13842	16115	15612
Остала	-	-	-	-
Обреновац	15091	4953	5165	4973
Градска	5516	1836	1922	1758
Остала	9575	3117	3243	3215
Палилула	32053	9932	10995	11126
Градска	28912	8942	9919	10051
Остала	3141	990	1076	1075
Раковица	20111	5899	6749	7463
Градска	20105	5899	6743	7463
Остала	-	-	-	-
Савски венац	8449	2771	3027	2651
Градска	8449	2771	3027	2651
Остала	-	-	-	-
Сопот	3770	1283	1269	1218
Градска	362	117	122	123
Остала	3408	1166	1147	1095
Стари град	10882	3234	3844	3804
Градска	10882	3234	3844	3804
Остала	-	-	-	-
Чукарица	35717	11186	12225	12306
Градска	29786	9388	10173	10225
Остала	5931	1798	2052	2081

Графикон 1.4. Омладина у градским и осталим насељима

И даље су општине Гроцка, Лазаревац, Младеновац, Обреновац и Сопот, општине где је учешће младих највеће ван градских насеља ових општина. Упоредним прегледом два пописа, види се да је 1991. године општина Гроцка у укупном броју становника имала 17,0% младих у старости 15–29 година ван градских насеља општине, а 2,1% у градском насељу. То учешће је 2002. године износило 20,3 % ван градског насеља, а у градском је износио 2,4%.

Кад је реч о општини Лазаревац, у односу на 1981. годину, 1991. је већи број омладине био у градском насељу општине, да би већ 2002. стање било исто стању из 1981. године. Удео младих старости 15–29 година ван градског насеља општине у укупном броју ове општине износио је 18,8% , док је у градском живело 11,2%. Када је реч о општини Младеновац, 1991. године ова општина је имала 10,2%, а 2002. године 11,1 % младих старости 15–29 година ван градских насеља општине . Учешће омладине у градском насељу ове општине, а на основу укупног становништва Младеновца 1991. године, износило је 8,2% , а 2002. године 9,0%. Слична ситуација је и у општинама Обреновац и Сопот. У свим осталим општинама Београда, удео омладине је управо највећи у градским насељима тих општина. Занимљиво је поменути да је Палилула општина где је много већа разлика у учешћу омладине у градским насељима, него ван њих. У 1991. години, учешће омладине у градском насељу Палилуле било је 16,6% од укупног становништва те општине, а ван градског насеља износило је само 2,0%. 2002. године овај удео је био 18,5% омладине у градском насељу, а удео омладине ван градског насеља је био исти као и 1991. године, 2,0%.

Омладина у механичком прираштају становништва

Београд као главни административно-политички, финансијски и културни центар Србије, има најизраженије механичко кретање становништва у чијем саставу последњих година све је већа заступљеност младих.

Према подацима пописа становништва у периоду 1991–2002. године, евидентирано је 208 000 досељених лица. Старосна структура досељеног становништва на подручју града, показује да се највећи број становника пресељава у старости 15–29 година – (50,5%).

И у насељу Београд кога чине општине ужег градског подручја (Врачар, Звездара, Нови Београд, Раковица, Савски Венац, и Стари град), миграторно становништво у старости 15–29 година чини више од половине, тј. (52,6%). У насељима ван градске територије миграторно становништво у старости 15–29 година чини (47,4%). Посматрањем старосне структуре укупно досељеног становништва по петогодишњим старосним групама, уочава се да је број досељених лица најизраженији у старосној групи од 20 до 24 године, после којих долази до блажег опадања броја досељених старосних група.

Када посматрамо досељено становништво према типу миграције, односно према месту одакле се лице доселило, може се видети да је такође највећи број лица у старости 20–24 године живота досељено са простора бивших република СФРЈ и АП Косова и Метохије, чему је највероватније допринела масовна миграција српског становништва у периоду 1991–2002. година (Табела 1.7.).

Табела 1.7. Становништво старости 15–29 година према времену и месту досељења

	Укупно	Из Републике Србије					Црна Гора	Из република бивше Југославије				Из других држава	Непознато
		свега	из другог месеца исте општине	из деуге општине				БиХ	Хрватска	Македонија	Словенија		
				централна Србија	Војводине	КМ							
1991/02.	44106	18106	2932	12282	2071	821	1139	9141	14486	348	301	338	247
15–19	15110	5679	753	4056	633	237	321	3388	5338	129	112	66	77
20–24	15986	7155	1326	4721	786	322	444	3084	4876	104	87	147	89
25–29	13010	5272	853	3505	625	262	374	2669	4272	115	102	125	81
1996/02.	29656	23425	3881	15994	2854	696	1025	2197	2087	157	61	486	218
15–19	8241	6308	847	4463	690	208	309	684	706	43	23	106	62
20–24	10906	8858	1664	5811	1127	256	350	720	681	52	17	159	69
25–29	10509	8259	1270	5720	1037	232	366	793	700	62	21	221	87

Највећи удео у досељеном становништву Београда у периоду 1991–2002. година, са простора ЕКС Југославије има становништво старости 15–29 година из Републике Хрватске 16573 становника (28,6%) и Републике Босне и Херцеговине 11338 – (15,4%).

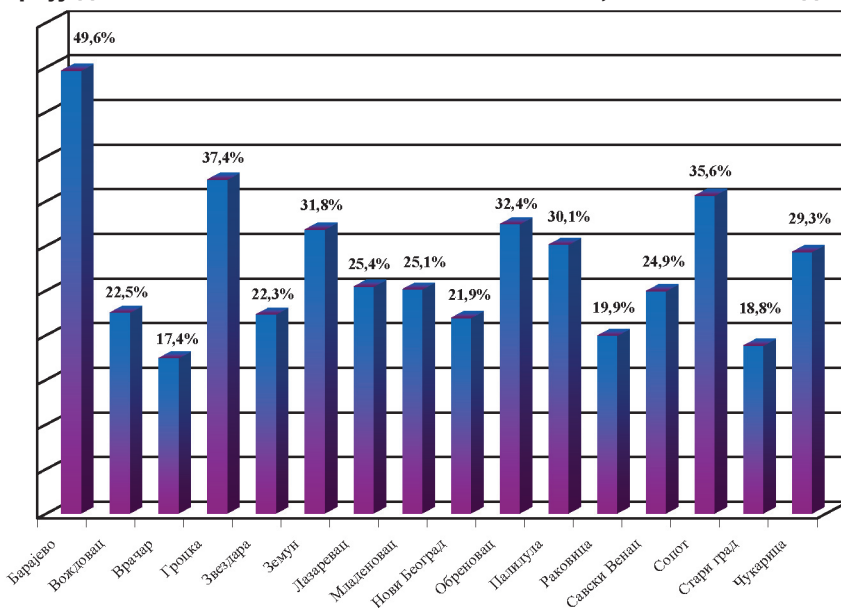
Ако посматрамо досељено становништво Београда из Централне Србије, Војводине и Косова и Метохије за старосну групу 15–29 година највећи удео има досељено становништво из Централне Србије 28276 – (38,3%), односно Војводине 4925 – (7,8%).

Табела 1.8. Досељено становништво старости 15–29 година по београдским општинама (1991–2002. година)

	<i>Укујно досељено</i>	<i>Укујно досељено у старосној (15–29)</i>	<i>% (15–29)</i>
Барајево	13662	6772	49,6
Вождовац	74945	16326	22,5
Врачар	28009	4891	17,4
Гроцка	43869	16416	37,4
Звездара	66188	14719	22,3
Земун	103702	32960	31,8
Лазаревац	28726	7305	25,4
Младеновац	23517	5905	25,1
Нови Београд	126914	27735	21,9
Обреновац	37930	12273	32,4
Палилула	88823	26703	30,1
Раковица	52716	10530	19,9
Савски Венац	22205	5523	24,9
Сопот	10067	3579	35,6
Стари град	26910	5077	18,8
Чукарица	93601	27366	29,3

Према пописним подацима (1991–2002. година), удео досељеног становништва у старости 15–29 година по Београдским општинама био је такав, да је највећи проценат досељавања младог становништва имала општина Барајево 49,6%, а најмањи општина Вождовац 17,4% (Табела 1.8; Графикон 1.5.).

Графикон 1.5. Процент досељених старости 15–29 година у укупном броју досељеног становништва по општинама, 1991–2002. година

И после 2000. године, миграције у Београду имају и даље позитиван миграциони салдо, али се мора напоменути да је из Београда деведесетих година отишло (према неким проценама 161 000 младог становништва) у друге делове света, које називамо „економске миграције“.

Период од 2000. године карактеришу миграције становништва са територије покрајине Косова и Метохије ка Београду, при чему се у попису 2002. године пописао око 36 000 интерно расељених лица. Овај контингент становништва није у многоме променио старосни састав већ постојећег становништва Београда, обзиром да се оваквим видом принудног кретања становништва није померало само младо, већ и старо становништво.

- 1991. године, Град Београд је имао 1 602 226 сталног становништва, од чега 826 316 чинило је мигрантско становништво, односно (51,6%).
- 2002. године, Град Београд је имао 1 576 124 сталног становништва, односно 1 632 000 укупно становника, од чега 841 784 чинило је мигрантско становништво, а удео популације у старости 15–29 година у укупном миграторном становништву чинило је (48,8%).

На основу свих релевантних показатеља за период 1991–2002. година, можемо закључити да се Град Београд од 1992. године, по први пут у другој половини 20. века не обнавља природним путем и да примарно место заузима механичко кретање становништва, а млади као његов главни носиоц.

Наведене карактеристике потврђују и тезу да Град Београд има највећу снагу и потенцијал да привуче и задржи младе из свих делова земље.

Омладина и брак

Омладина представља будућност сваког друштва и она је најисплативија дугорочна инвестиција.

Адолесцентски период је период узраста од 10 до 19 година, док се омладина групише у узраст од 15 до 29 година живота. Појам омладина, описује фазу између детињства и одраслог доба. Овај период је обележен дубоким променама које се односе на биолошки раст, сексуално, когнитивно, емотивно и психосоцијално сазревање. Током тог раздобља, од младих се очекује да развију вештине и способности да би могли да преузму друштвене улоге у свим подручјима људског деловања. Једном речју, то је период живота где навике и начин живота који се стичу у младости далекосежно утичу на развој, здравље и целокупан живот одрасле особе. Процес траје док се не постигне примерен степен социјалне аутономије, одговорности и самосталности.

Специфичност ситуације у Србији, па и самом главном граду, као што су сиромаштво у друштву, низак проценат запослености омладине и изазови са којима се суочавају млади људи у процесу преласка из детињства у одрасло доба, захтевају флексибилнији приступ. Зато је горња граница младости баш 29. година, са пуном свешћу да је у питању веома хетерогена популација коју карактеришу различити развојни циљеви у различитим фазама младости.

Брачна структура становништва спада у основне демографске показатеље, услед важности коју има за ниво рађања и обнављања становништва.

Брачна заједница има значајно место у разматрању особености родних режима. Родна перспектива брачне структуре становништва Београда, омогућава поређење становништва женског и мушког пола у погледу односа према браку али и сагледавање разлика у погледу брачног стања као битног дела брачног живота. Процес склапања брака битно утиче на брачну структуру становништва. Брачна структура је резултат процеса склапања и развода бракова који се одвијају унутар одређеног демографског оквира. Истраживањима, могуће је сагледати економске, правне, социолошке, психолошке и многе друге аспекте односа и понашања младих према браку. Брачно популације младих указује на њихов однос према браку, као и на позиције у погледу реализације улога и потреба које излазе из сфере породичног живота.

Почетком 21. века са процесима глобализације и приватизације али и потпуно одбацивање религијских догми, доминира материјалистички, потрошачки и индивидуалистички поглед и стил живота код младих, настају даље крупне промене у односу мушкарца и жене и самом браку. Промене у овим односима, разградња и распад патријархалне породице које су у другој половини 20. века прешле у модел тзв. нуклеусне породице (родитељи и све мањи број деце) до тзв. непотпуне породице коју чини само један родитељ, најчешће мајка и једно – највише двоје деце, криза брака и континуирано опадање стопе рађања као и прогресивни пораст процента старијих генерација у популацији, отворио је најшири спектар питања о будућности брака.

У савременом друштву долази до сталног пораста старости склапања брака код оба пола, будући да егзистенцијална самосталност мушкараца подразумева

све дужи процес школовања, а потом и налажења запослења. Исти образац постаје прихваћен од жена и то је неминовност, јер обезбеђење материјалних предуслова заснивању породице све више подразумева запосленост жене, односно двојност дохотка у породици за већину социјалних група. Наглашено јединство релевантних друштвених и демографских процеса се испитују коришћењем пописних података, повезивањем броја лица која су ушла у брак или су се развела, са контингентом лица ван брака, односно лица у браку.

Стопе склапања брака различите су у току живота и по полу. Оне су, посматрајући омладину, ниже у старости 15–19 година, а максимум досежу у групи 25–29 година код оба пола. Ако посматрамо ове стопе после тридесете године, оне су у порасту код мушкараца и то до 39. године, а код жена знатно опадају.

Анализа брачног стања по старосним групама пружа конкретнију слику понашања и односа према браку. (Табела 1.9.)

Табела 1.9. Склопљени бракови становништва старог од 15 до 29 година по полу

	1981.	1991.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.
Град Београд								
Старост младожење								
Укупно 15–29	7736	5224	4291	4405	4191	3958	4171	4336
15–19 година	360	105	62	67	62	35	58	51
20–24	3600	2114	1225	1121	1091	906	992	921
25–29	3776	3005	3004	3217	3038	3017	3121	3364
Старост невесте								
Укупно 15–29	8749	6644	6109	6131	6016	5711	6018	6155
15–19	2371	1058	448	408	429	310	339	334
20–24	3910	3080	2548	2444	2282	2051	2099	2110
25–29	2468	2506	3113	3279	3305	3350	3580	3711
Насеље Београд								
Старост младожење								
Укупно 15–29	5405	3612	2915	2983	2773	2878	2823	2938
15–19	75	60	33	32	37	23	36	28
20–24	2362	1325	717	653	593	568	561	514
25–29	2968	2227	2165	2298	2143	2287	2226	2396
Старост невесте								
Укупно 15–29	6377	4700	4343	4291	4159	4286	4238	4338
15–19	1297	501	178	184	183	145	155	145
20–24	2976	2116	1675	1552	1413	1367	1263	1268
25–29	2104	2083	2490	2555	2563	2774	2820	2925

Посматрано од 1981. године, јасно се увиђа да је дошло до померања старосне границе при склапању брака како код мушке, тако и код женске популације.

Из табеле склопљених бракова становништва старог 15–29 година по полу, уочава се да је у Београду вероватноћа уласка у брак за мушкарце ниска у групи од 15 до 19 година, повећава се са старашћу и достиже свој максимум у старости 25–29 година. Када су у питању мушкарци старости 25–29 година који улазе брак, највећи број склопљених бракова је био 1981. године (3776), да би он опадао у наредним годинама (1991. год. – 3500 склопљених бракова; 2002. год. – 3004 склопљена брака). Већ од 2003. године, он је порастао за 213 склопљених бракова код мушкараца ове старосне групе. Од 2003. године, број благо опада до 2005, а од 2005. године се поново увећава. Број склопљених бракова мушкараца старих 25–29 година 2007. године износио је 3364.

Основна правилност везе старости и ступања у брак иста је и код жена али се максимална вероватноћа налази у старости 20–24, што је случај у 1981. и 1991. години. Од 2002. године па до 2007. године, стање се мења. Највећи број склопљених бракова код младих жена је управо у старосној групи 25–29 година. Слична ситуација је и када се посматра насеље Београд.

Тенденција брачних варијабли које се у Београду крећу ка савременом моделу у којем је брак мање универзалан, ступање у брак у каснијем добу живота, чешћи разводи, поново заснивање брачне заједнице ређе и све краћег трајања, а алтернативне форме заједнице мушкараца и жене све бројније, ипак су израженије у ужем градском подручју.

У односу на попис 1981. године, порастао је удео свих категорија лица ван брака. Сличне промене су се десиле и код становништва насеља Београд. У свим посматраним годинама, распрострањеност брака у насељу Београд је мања у односу на читаво подручје Града, што је последица различитих модела понашања везаних за брак.

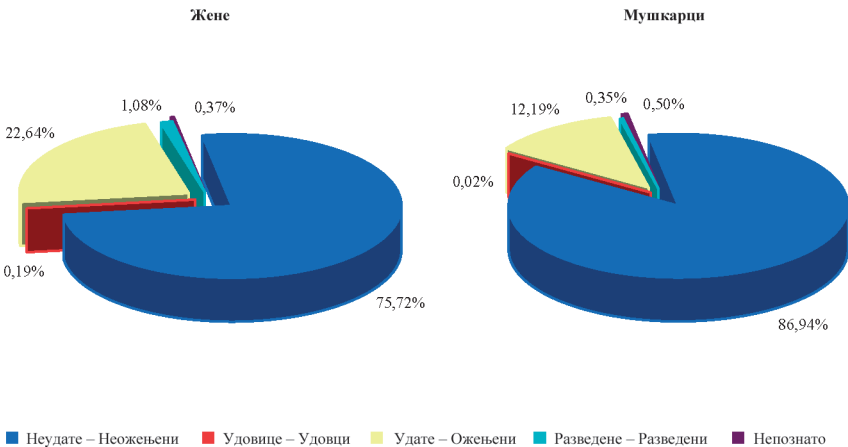
Табела 1.10. Стално становништво старости 15–29 година према брачном стању, полу и старости (у %), 2002. године

	Брачно стање									
	неуда- та	неоже- њен	удаћа	ожењен	удовица	удовац	разве- дена	разве- ден	нејоз- најно жене	нејоз- најно муш- карци
Укупно	75,72	86,94	22,64	12,19	0,19	0,02	1,08	0,35	0,37	0,50
15–19	29,32	31,27	0,75	0,26	0,01	0,00	0,03	0,01	0,22	0,31
20–24	27,96	32,40	6,00	2,09	0,03	0,00	0,21	0,04	0,08	0,11
25–29	18,44	23,27	15,88	9,84	0,15	0,02	0,84	0,30	0,07	0,08

Према подацима из 2002. године на територији Београда, унутар дела становништва старијег од 15 година, 56,9 % лица су била у браку, око једне четвртине њих никада није ступило у брак, док сваки десети становник била је удовица или удовац. Сваки двадесети је био разведен. У односу на раније пописе становништва, порастао је удео лица ван брака. Више од половине неудатих и неожењених, млађе

је од 25 година у Београду у 2002. години. Битно је поменути то, да разлике постоје између самих полова у младом становништву у погледу њихове заступљености. Треба поменути да је међу женском популацијом мањи удео лица која још нису склопила брак у старости од 20 до 29 година, него што је случај код мушкараца. У групи младих старих 20–29 година, већи је удео неожењених него неодатих. Једино је већи удео неодатих у старосној групи 15–19 година, него неожењених у тој старосној групи. Најизраженија родна разлика јесте у уделу лица старосне групе 20–24 година, која су у браку. Удео удатих жена је скоро троструко већи у односу на удео ожењених међу мушкарцима ове старости. Треба рећи и да су жене чешће удовице, него мушкарци. Такође су жене чешће разведене, него мушкарци. Оно што је најбитније поменути јесте то да је неуједначеност брачне структуре између мушкараца и жена условљена различитим нивоом смртности али и различитим понашањем, схватањима и односом према самом браку (Табела 1.10: Графикон 1.6.).

Графикон 1.6. Брачни статус жена и мишкараца старости 15–29 година (у %), 2002. године

Последњих година, процеси деинституционализације брака су настављени. Не само као резултат притиска цивилизацијских фактора различите врсте као што су еманципација, индивидуализам или велики број широких опција, већ и услед распрострањених препрека које су карактерисале последњу деценију прошлог и прве године 21. века. То потврђују пописни подаци о распрострањености целибата у Београду у 2002. години.

Табела 1.11. Разведена лица према старости и полу, 1991. и 2002. година

	<i>Број разведених лица</i>				<i>Процент разведених лица</i>			
	<i>1991.</i>		<i>2002.</i>		<i>1991.</i>		<i>2002.</i>	
	<i>разведене</i>	<i>разведени</i>	<i>разведене</i>	<i>разведени</i>	<i>разведене</i>	<i>разведени</i>	<i>разведене</i>	<i>разведени</i>
Укупно	615	408	612	347	100,0	100,0	100,0	100,0
15–19	43	5	4	-	7,0	1,2	0,6	-
20–24	208	108	190	70	33,8	26,5	31,0	20,2
25–29	364	295	418	277	59,2	72,3	68,3	79,8

Број разведених лица зависи од процеса развода бракова али и од поновног склапања брака већ разведених. Њихов удео у брачној структури младог становништва Београда, има тенденцију раста у периоду од 1981. до 2002. године у старосној групи од 25 до 29 година, код оба пола. Код старосне категорије од 20 до 24 година смањен је број разведених бракова кроз године, а разлог томе је свакако смањен проценат ове старосне групе код самих склопљених бракова али и виши стандард и услови живота и рада, који су предуслов стабилности брачне заједнице. Удели разведених већи су код женског младог становништва (Табела 1.11.).

Битно је поменути да је брачна структура младог као и целокупног становништва под утицајем разлика које постоје у погледу других структура поготово економске, али и припадности градским односно сеоским насељима.

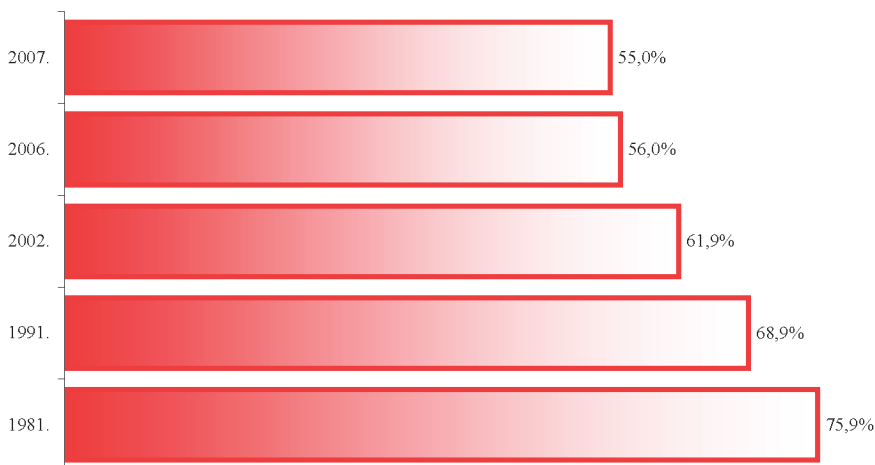
Омладина и репродукција

Подручје града Београда се не обнавља природним путем од 1992. године, услед ниског степена рађања. Према показатељима пописа из 1991. године, удео жена у фертилном добу у укупном становништву Београда је приближан вредности која је регистрована на подручју Србије (24,0%) и централне Србије (24,2%). Ако посматрамо смањење учешћа фертилног контингента у односу на становништво Србије у целини, у Београду се овај процес фертилног старења знатно брже одвија. У периоду од 1991. до 2002. године, стопа укупног фертилитета у Београду опала је са 1,6 на 1,3 детета по жени. Као главна последица јавља се и још израженији пад учешће жена у оптималном репродуктивном добу старости 20–34 године (Табела 1.12.).

Табела 1.12. Живорођени према старости мајке (град Београд)

	<i>1981.</i>	<i>1991.</i>	<i>2002.</i>	<i>2006.</i>	<i>2007.</i>
Укупно	21345	16942	16342	15802	15887
Од тога:					
15–19	1513	1178	739	614	574
20–24	6882	4862	3647	2946	2817
25–29	7811	5635	5734	5283	5353
%	75,9	68,9	61,9	56,0	55,0

Графикон 1.7. Живорођени према старости мајке од 15–29 година (град Београд, 1981–2007.)

Табела 1.13. Живорођени према старости мајке (насеље Београд)

	1981.	1991.	2002.	2006.	2007.
Укупно	15544	11795	12173	11650	11593
Од тога:					
15–19	756	525	403	339	312
20–24	4413	2859	2285	1740	1601
25–29	6084	4158	4343	3852	3863
%	72,3	63,9	57,7	50,9	49,8

Подаци пописа становништва 1991. и 2002. године показују да (96,4%) жена старости 15–19 година није родила ни једно дете. жена које нису рађале у старости 20–24 године у истом периоду било је (74,4 %), док се код жена старости 15–29 година које нису рађале њихов број смањило на (42,2%), што значи да се све старије становништво одлучује за рађање првог детета.

Неучествовање жена у репродукцији становништва различита је по подручјима града Београда. У периоду 1991–2002. година међу свим старосним групама жена, неучествовање у репродукцији значајно је већа у општинама насеља Београд у односу на општине шире територије града.

Посматрајући жене које се налазе у репродуктивном периоду, а нису никада рађале са повећањем њихових година старости све већи број њих учествује у репродукцији, с тим што се уочава разлика између жена са територије градских општина Београда (насеља Београда) и општина ширег подручја града (Табела 1.14.).

Табела 1.14. Процент жена које нису учествовале у репродукцији по старости

	Насеље Београд		Остала насеља	
	%		%	
20–24	80,7		20–24	55,6
25–29	49,2		25–29	23,1

Посматрајући податке о живорођенима по старости мајке (Табела 1.12.) може се закључити да се број живорођене деце код младих мајки старости 15–19 година у десетогодишњим интервалима смањује. У односу на 1981. годину, број живорођене деце у Београду од мајки старости између 15 и 29 година износио је 16206 – (75,9 %), да би 10 година касније – 1991. године износио 11675 – (68,9%), што представља пад за 4531 живорођено дете. Тај број 2001. године је износио 10120 – (61,9%) живорођене деце. Ако упоредимо 2001. годину са подацима 1981. године, видећемо да се у Београду десио пад за 6086 живорођене деце, а у односу на 1991. годину за 1555 живорођених. Идентична је ситуација када се посматрају подаци за насеље Београд. (Табела 1.13.)

Ради сагледавања проблема недовољног рађања у Београду у целини, неопходно је узети факторе (образовање, национални састав, религија) и сагледати све укупну активност женског становништва.

На основу свих релевантних показатеља (1981, 1991 и 2002. године), можемо закључити да је код жена у Београду дошло до промене система вредности, поставља се већи број циљева и других чинилаца који на директан и индиректан начин утичу на ниво рађања. Због тога је нереално очекивати да у будућности може да дође до пораста рађања (до границе прости репродукције), без правих мера социјалне и популационе политике које треба да буду усмерене ка свима, а нарочито активним женама са главним циљем да им се омогући да у исто време раде и брину о потомству.

Омладина и морталитет

Од 1992. године стопа морталитета становништва Београда прелази 10 промила, а број умрлих већи је од 16000 лица, са тенденцијом даљег повећања. Почетком 21. века негативне тенденције су настављене. Према подацима за 2002. годину у Београду је умрло 19621 лице, а општа стопа морталитета износила је 11,9 промила.

Анализа стопе морталитета по старости показује да смртност деце и омладине опада (Табела 1.15.), док се код старијег средовечног и старог становништва уочава тенденција пораста смртности.

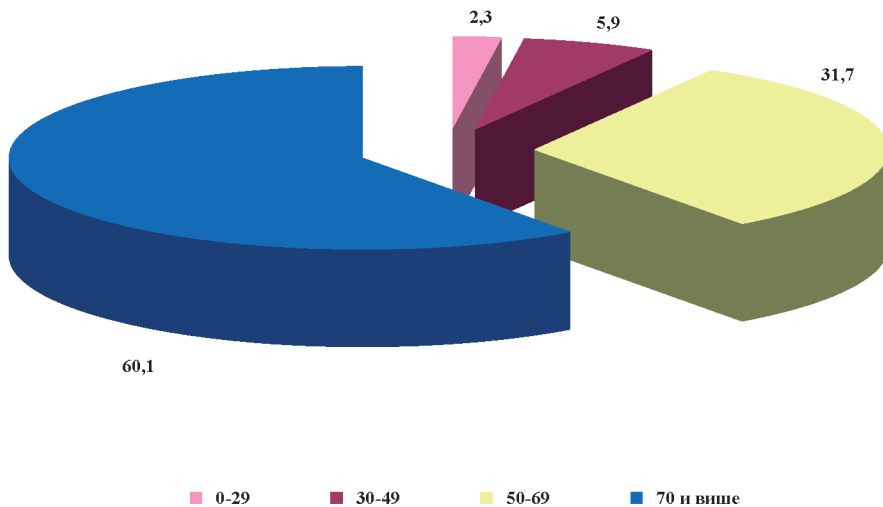
Смртност омладине је код старосних група 15–19 и 20–25 година смањена за 20%. Посматрано по полу, смртност женског становништва је нижа него код мушког, а са повећањем старости та разлика је израженија.

Најчешћи узроци смртности омладине су повреде, тровања и последице деловања спољних фактора.

Табела 1.15. Стопе морталитета по старости

	1991			2002.		
	укупно	мушко	женско	укупно	мушко	женско
10-14	0,27	0,26	0,28	0,21	0,20	0,22
15-19	0,70	1,1	0,28	0,37	0,48	0,26
20-24	1,35	2,13	0,57	0,6	0,92	0,27
25-29	1,25	1,88	0,65	0,99	1,45	0,55

Графикон 1.8. Морталитет по старосним групама изражен у процентима, попис 2002.

ОМЛАДИНА У ОБРАЗОВНОМ СИСТЕМУ

Омладина Београда је све школованија. У последњих 50 година пропорције лица која су без основног образовања (као и неписмени) смањује се, а удели лица са средњим, вишим и високим образовањем се повећавају. Ти трендови су основна карактеристика млађе популације и присутни су у целој земљи, али се они испољавају у знатно већој мери у Београду где је већа концентрација школа и где готово сви млади завршавају основну школу (што је и законска обавеза), а већина и средње образовање. Поред наведеног, у Београду и професионални састав становништва захтева образовну структуру која се одликује вишим степеном образовности (стручности) него на осталим подручјима земље.

Писменост и образовна структура

Резултати пописа 2002. године показују да је настављена тенденција смањивања броја и удела неписменог у укупном становништву, забележена у свим редовним пописима становништва последњих 50 година. Укупан број неписмених становника Београда у 2002. години (старијих од 10 година) износило је 19204, што чини 1,3% укупног становништва (Табела 2.1.). У поређењу са подацима претходног пописа из 1991. године, удео неписмених смањен је скоро на половину, а у односу на попис из 1981. године скоро на трећину (Графикон 2.1.). Веће смањење заступљености неписмених постигнуто је међу становништвом мушког пола. У 1981. године процентно учешће неписмених мушкараца било је 1,4%, што је три и по пута више него 2002. године када је износило 0,4%. Учешће неписмених жена од 6,7% у 1981. било је више од три пута веће него 2002. године, када је износило 2,2%. Исто тако, проценти неписмених су различити, када се анализира становништво насеља Београд и становништво преосталих насеља на подручју Града. Наиме, у насељу Београд удео неписмених је 0,8%, док је у насељима ван ужег градског подручја, и поред интензивног смањења у претходне две деценије, још увек релативно висок и износи 2,8%. Поменута разлика је у знатној мери због веће неписмености сеоског у односу на градско становништво.

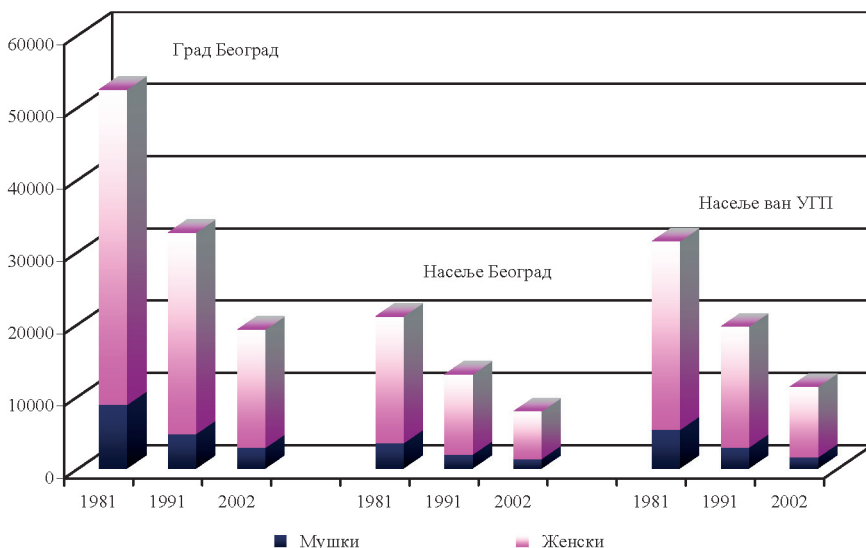
Посматрано по полу, неписменост женског становништва Београда знатно је више изражена. Заступљеност неписмених жена је у свим претходним пописима, како у насељу Београд тако и у осталим насељима подручја града знатно већа. Уочава се и тенденција повећања релативних разлика. Док је према попису из 1981. године међу неписменима у Београду било 4,8 пута више жена него мушкараца, у 2002. године их је 5,5 пута више.

Табела 2.1. Неписмено становништво старо 10 и више година по полу, 1981–2002.

	Град Београд			Насеље Београд			Насеља ван УГП		
	1981.	1991.	2002.	1981.	1991.	2002.	1981.	1991.	2002.
Свега	52448	32648	19204	21027	13013	7906	31421	19635	11298
Мушки	8799	4786	2834	3467	1889	1321	5332	2897	1513
Женски	43649	27862	16370	17560	11124	6585	26089	16738	9785
<i>Удео у укупном становништву, %</i>									
Свега	4,2	2,3	1,3	2,2	1,2	0,8	9,7	5,2	2,8
Мушки	1,4	0,7	0,4	0,8	0,4	0,3	3,3	1,5	0,7
Женски	6,7	3,8	2,2	3,6	2	1,2	16,2	8,8	4,7

Анализирани подаци у последња три пописа становништва указују да је неписменост присутна код свих старосних категорија, а посебно је присутна код најстаријих генерација што првенствено указује на разлике у социо-економским условима у којима се одвијало школовање, још увек присутним разликама везаним за положај жена, али и дужим животним веком жена и њиховом бројчаном доминацијом у старијим узрастима у којима је неписменост жена и најизраженија.

Графикон 2.1. Неписмено становништво Београда старо 10 и више година, 1981–2002

Од укупног броја неписмених (19204) који су регистровани на територији града Београда у попису 2002. године, више од 3/4 (75,2% или 14435) су лица старија од 60 година, док је неписмених становника Београда у старости 15–29 (омладине) у поменутом попису, регистровано 1955 (10,2%).

Табела 2.2. Неписмено становништво старо 15–29 година по полу, попис 2002.

	Град Београд			Насеље Београд			Насеља ван УГП		
	свећа	мушко	женско	свећа	мушко	женско	свећа	мушко	женско
15–19	559	261	298	353	158	195	206	103	103
20–24	494	216	278	316	142	174	178	74	104
25–29	390	168	222	234	100	134	156	68	88
<i>Удео у укупном становништву, %</i>									
Укупно	1,3	0,4	2,2	0,8	0,3	1,2	2,8	0,7	4,7
15–19	0,5	0,5	0,6	0,5	0,4	0,6	0,6	0,6	0,7
20–24	0,4	0,4	0,5	0,4	0,4	0,4	0,5	0,4	0,6
25–29	0,3	0,3	0,4	0,3	0,3	0,3	0,5	0,4	0,5

У свим старосним групама стопе неписмености су веће код женског него код мушког становништва. Код лица млађих од 30 година, односно код петогодишњих старосних група од 15–29 година, оне су незнатне, али са старашћу, разлике по полу се повећавају.

Може се рећи да је дуго постојање осмогодишње школске обавезе дало добре резултате у сузбијању неписмености код становништва Београда. То се посебно односи на категорију становништва млађег од 30 година (омладине) чији је удео у укупном неписменом становништву веома низак. Разлике које постоје по полу становништва млађег од 30 година занемарљиве су, као, и разлике између насеља Београд и осталих насеља на подручју Града.

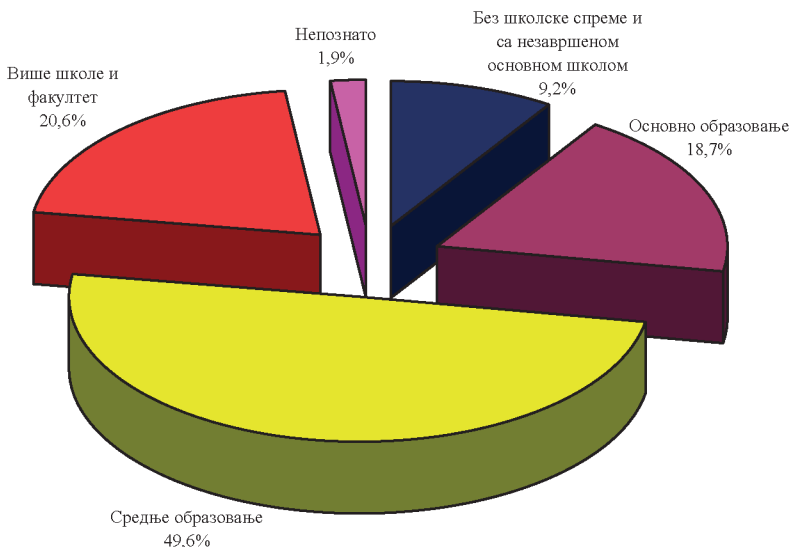
Промене у образовном нивоу становништва на подручју Београда веома су интензивне. Удели без школске спреме, затим са нижим образовањем (1–3 разреда, 4–7 разреда) у укупном становништву изнад 15 година старости, су брзо смањени. Док је 1981. године сваки четврти (25,7%) Београђанин био без основне школе, две деценије касније (2002) удео лица без основног образовања је сведен на 9,2%. Истовремено повећан је удео лица са завршеним средњошколским образовањем, вишим и високом образовањем (Табела 2.3.).

Табела 2.3. Становништво старо 15 година и више по школској спреми, 1981–2002.

	Град Београд			Насеље Београд			Насеља ван УГП		
	1981.	1991.	2002.	1981.	1991.	2002.	1981.	1991.	2002.
Укупно	1173016	1316033	1347199	875837	969560	965826	297179	346473	381373
Без школске спреме	77031	62493	37744	36126	31836	19410	40905	30657	18334
1–3 разреда основне	20073	15067	9800	8704	6339	3899	11369	8728	5901
4–7 разреда основне	203905	125292	77525	118980	62781	33211	84925	62511	44314
Основно образовање	235318	292848	251476	163860	193470	152169	71458	99378	99307
Средње образовање	463458	571216	668927	385637	450924	489579	77821	120292	179348
Више школе	52227	79383	91194	47015	69397	77069	5212	9986	14125
Факултет	112315	154047	185417	107968	144455	172066	4347	9592	13351
Непознато	8689	15637	25116	7547	10358	18423	1142	5279	6691
<i>Структура у процентиима</i>									
Укупно	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Без школске спреме	6,6	4,7	2,8	4,1	3,3	2,1	13,8	8,8	4,8
1–3 разреда основне	1,7	1,1	0,7	1	0,7	0,4	3,8	2,5	1,5
4–7 разреда основне	17,4	9,5	5,7	13,6	6,5	3,4	28,6	18	11,6
Основно образовање	20,1	22,3	18,7	18,7	20	15,7	24	28	26,1
Средње образовање	39,5	43,4	49,6	44	46,5	50,7	26,2	34,7	47,1
Више школе	4,5	6,1	6,8	5,4	7,2	8	1,8	2,9	3,7
Факултет	9,6	11,7	13,8	12,3	14,9	17,8	1,5	2,8	3,5
Непознато	0,7	1,2	1,9	0,9	1,1	1,9	0,4	1,5	1,7

По попису 2002. године готово сваки други (49,6%) становник Београда има завршену средњу школу, а сваки пети (20,6%) вишу школу или факултет, што је знатно повољнија структура у односу на 1981. години у којој је тај удео износио 39,5%, односно 14,1% (Графикон 2.2.).

Графикон 2.2. Становништво Београда старо 15 и више година по школској спреми, попис 2002.

Ниво школског образовања је различит у зависности од старости, што је условљено позитивним променама у образовном систему, све већим школовањем младих и повећавањем броја лица која завршавају више нивое школовања. Без обзира о ком нивоу школовања се ради, код старијег средовечног и старог становништва удели лица са одређеном школском спремом се снижавају са старосћу.

У најмлађој старосној групи омладине (15–19 година), више од 2/3 особа (71,2%) има завршену основну школу. Свака пета особа (20,4%) је са средњим образовањем. Треба имати у виду да је релативно високо (6,0%) учешће лица без школе и са непотпуном основном школом условљено методолошким разлозима. Наиме лица старија од 15 година, која још увек похађају основну школу, сврстана су у ту групу (укупно 4420 или 4,4% од укупне популације те старости). Процентна заступљеност особа без школе је у старосној групи 15–19 година већа наго у наредним узрастима. У старосној групи омладине 20–24 године, најбројнији је удео особа са средњим образовањем (86,5%), затим следе удели особа са основним образовањем (8,3%), а затим особа са вишим и високим образовањем (3,6%). Најмање је процентно учешће особа без школе, око 1,6%. Као и у претходној, и у старосној групи 25–29 година већа је процентна заступљеност особа са средњим (71,2%), затим са вишим и високом образовањем (18,7%), док је знатно мањи удео лица са основним (9,0%) и лица без школе (1,2%), што се и могло очекивати с обзиром на значајан обухват омладине вишим нивоом образовања. Слична је ситуација и у образовној структури омладине у насељу Београд, односно на подручју осталог подручја Града посматраних старосних кохорти (Табела 2.4.).

Табела 2.4. Становништво старије од 15–29 година, по школској спреми, попис 2002.

	Укупно	Без школе и неформално основно образовање	Основно образовање	Средње образовање	Више и високо образовање
Град Београд					
15–19	101414	6,0	71,2	20,4	0,0
20–24	112432	1,6	8,3	86,5	3,6
25–29	112380	1,2	9,0	71,0	18,7
Насеље Београд					
15–19	69453	5,6	72,1	19,9	0,0
20–24	79337	1,4	6,2	88,3	4,1
25–29	70071	1,0	6,1	69,9	22,9
Насеља ван УГП					
15–19	31961	6,8	69,4	21,4	0,0
20–24	33095	2,0	13,4	82,2	2,2
25–29	32309	1,7	16,1	73,8	8,3

Омладина Београда у образовном систему

Ако омладину Београда означимо као категорију становништва Града старости од 15 до 29 година (условна подела) у образовном систему је то средње, више и високо образовање. У појединим случајевима ради се и о основном образовању у школама за образовање одраслих у којима се омогућава лицима старијим од 15 година да стекну основно образовање, док средње образовање та лица стичу као ванредни ученици у средњим школама. У редовним средњим школама од школске 1987/88 ученици се образују за одговарајућу струку, а од школске 1990/91 године средње образовање се реализује по подручјима рада и у оквиру њих по образовним профилима (занимањима). Специјално средње образовање је образовање омладине са сметњама у психичком или физичком развоју. Наставни план и програм ових школа у складу је са планом и програмом одговарајуће средње школе, прилагођен степену сметњама ученика. Више и високо образовање обухвата више школе, факултете и уметничке академије.

Мада је образовни систем у Србији, па самим тим у Београду, доживео у последње две-три деценије значајне измене, основни параметри који карактеришу образовни систем Београда јесу: број школских установа (установе свих нивоа образовања), број наставног кадра, као и број ученика и студената.

Средње образовање

Систем средњег образовања у Београду, по својим основним параметрима стабилан је систем који је конципиран тако да прихвата целокупан корпус основно

школске популације Београда. Већина свршених ученика основних школа из Београда и наставља образовање на средњошколском нивоу. У школама средњег нивоа образовања у Београду уписују се и ученици који су основно образовање стекли у школама ван подручја Града. На то указује укупан број уписаних ученика у прве године средњих школа.

Према последњим подацима (почетак школске 2007/2008), у Београду постоје 95 средње школе (од тога 13 приватних) и 5 специјалних. У односу на школску 1990/1991. годину, укупан број средњих школа је повећан и то, пре свега, као резултат отварања све већег броја приватних школа (број редовних државних средњих школа је константа у последњих десетак година). Истовремено број ученика у средњим школама, у посматраном временском интервалу, смањен је (Табела 2.5.). Смањење броја ученика директна је последица негативних демографских трендова у једном дужем временском периоду, а поготово последњих деценија прошлог века. Смањење броја рађања су од 1992 године довела и до негативног природног прираштаја (већи број умрлих од броја живорођених), односно смањења старосне кохорте до 14 година старости. Повећање броја одељења, као и броја наставног кадра (број наставника), резултат је промене наставних планова и програма, односно увођења нових занимања (образовних профила) која су у складу са друштвеним и економским променама и потребама друштва у транзицији (нове струке, занимања, и слично). Потребе за новим струкама и занимањима као и трансформација постојећих образовних профила, неминовно ће, у ближој будућности, довести и до све већег нивоа образовања и стручности млађег становништва Београда, односно омладине.

Табела 2.5. Редовне средње школе, ученици и наставници

	Почетак школске године				
	број школа	број одељења	број ученика		наставници
			свежа	ученици	
Град Београд					
1990/1991.	77	2113	70227	34861	5136
2000/2001.	82	2392	79613	39761	5725
2004/2005.	87	2465	70623	35098	6205
2005/2006.	91	2486	69125	34293	6442
2006/2007.	92	2486	68040	33489	6418
2007/2008.	95	2485	67177	33185	6573
Насеље Београд					
1990/1991.	65	1862	62184	30867	4566
2000/2001.	68	2090	70094	34998	5073
2004/2005.	76	2151	61712	30577	5510
2005/2006.	80	2173	60547	29937	5756
2006/2007.	81	2179	59584	29234	5722
2007/2008.	83	2180	58864	28918	5854

Табела 2.5. Редовне средње школе, ученици и наставници наставак

	Почетак школске године 2007/2008.				
	број школа	број одељења	број ученика		наставници
			свежа	ученици	
Барајево	1	28	782	511	61
Вождовац	8	201	5635	3833	478
Врачар	7	168	4858	2058	599
Гроцка	1	36	1003	627	72
Звездара	9	288	8005	4097	696
Земун	9	254	7127	3319	701
Лазаревац	3	63	1760	818	163
Младеновац	2	65	1779	711	154
Нови Београд	6	189	5329	2596	428
Обреновац	3	81	2194	1065	192
Палилула	6	180	4734	1636	419
Раковица	6	113	3186	1384	346
Савски Венац	11	262	6842	4173	704
Сопот	2	32	795	535	77
Стари Град	13	362	9412	3978	1020
Сурчин	-	-	-	-	-
Чукарица	8	163	3736	1844	463

Обзиром да је насеље Београд старо-централно језгро града, у њему је, сконцентрисан и највећи број средњих школа. У 83 средње школе у 2180 одељења налази се готово 59 хиљада ученика, што је 87,6% укупног броја. Ако би се вршила анализа установа средњег образовних по општинама, највећи број средњих школа налази се у општинама Стари Град (13 школа) и Савски Венац (11 школа). У такозваним приградским општинама налазе се 12 средњих школа и то искључиво у општинским седиштима тих општина. Једина општина без средње школе је општина Сурчин.

Анализирајући почетак школске 2007/2008. може се констатовати да се највећи број ученика (19009 или 28,3%) опредељује за гимназију, затим за економију и администрацију (7514 или 11,2%), електронику (4329 или 10,9%), машинство (6685 или 9,9%), итд. (Табела 2.6.). Најслабију попуњеност имају подручја рада у којима су зараде ниске, смањене потребе на тржишту рада или се ради о већини занимања у трогодишњем трајању која нису атрактивна (шумарство и обрада дрвета, рударство и металургија, текстил, кожарство, итд.). Највећи број ученика уписује се у школе са четворогодишњим трајањем (углавном више од 4/5), док је, знатно мањи број ученика заинтересован за занимања за које је потребно трогодишње школовање. У категорији средњег стручног образовања у трогодишњем трајању најпопуларнији су профили у услужним делатностима (личне услуге: фри-

зер, маникир, и друге.), трговини, угоститељству и саобраћају. Уопште речено у садашњим условима избор образовног профила углавном је условљен следећим разлозима: атрактивношћу занимања, економским и статусним разлозима, традицијом, везаношћу за место сталног боравка, а по свему судећи најмање потребама тржишта рада.

Табела 2.6. Ученици по подручјима рада – почетак школске 2007/2008. године

	<i>Укупно</i>	<i>Прва година</i>	<i>Друга година</i>	<i>Трећа година</i>	<i>Четвртина година</i>
1990/1991.					
2000/2001.	79613	22121	21142	21234	15116
2005/2006.	69125	19300	18189	17971	13665
2006/2007.	68040	19336	17884	17329	13491
2007/2008.	67177	18915	17839	16994	13429
Гимназија	19009	4889	4806	4705	4609
Пољопривреда, производња и прерада хране	2390	788	659	641	302
Шумарство и обрада дрвета	704	229	208	171	96
Геологија, рударство и металургија	556	201	180	116	59
Машинство и обрада материјала	6685	19247	1859	1724	1178
Електротехника	7329	2218	2007	1843	1261
Хемија, неметали и графичари	1846	559	501	464	322
Текстил и кожарство	1263	408	373	334	148
Геодезија и грађевинарство	3076	869	819	784	604
Саобраћај	3191	1064	838	810	479
Трговина, угоститељство и туризам	4210	1179	1190	1126	715
Економија, право и администрација	7514	1894	1949	1876	1795
Природно-математиско	249	60	53	56	80
Култура, уметност и јавно информисање	2055	591	519	492	453
Здравство и социјална заштита	5627	1527	1403	1396	1301
Остало (личне услуге)	1473	515	475	456	27

Структура укупног броја ученика по полу је готово уједначена (50,6% ученица према 49,4% ученика на почетку школске 2007/2008), што није случај код струка. Ако посматрамо ученике 3. и 4. разреда по подручјима рада на крају школске 2006/2007. године изразито ниско учешће ученица је у електротехници

(6,9%), машинству и обради метала (20,7%), геодезији и грађевинарству (33,0%), саобраћају (30,2%), итд. Високо учешће је у такозваним женским занимањима: текстил и кожарство (88,5%), здравство (80,7%), личним услугама (80,7%), економији и администрацији (71,0%), трговини и угоститељству (61,1%), култури и јавном информисању, итд. У осталим подручјима рада број ученика по полу је или готово изједначен или са нешто већим учешћем ученица.

Пролазност ученика у редовном средњем образовању је велика (97,7%), односно релативно мали број уписаних ученика не заврши средњу школу. То је резултат више фактора, од смањења броја ученика по одељењима и омогућавања боље сарадње ученика и наставног особља, стручног оспособљавања наставног кадра кроз разне семинаре, до примене савремене опреме у настави, што је свакако утицало на постизање бољих резултата ученика, односно смањивања релативног броја ученика који не заврше редовну средњу школу.

Законом о средњем образовању омогућено је ученицима да средње образовање могу да заврше и ванредно. Број ванредних ученика, у последњих 15-так година више је него удвостручен. У школској 2006/2007 укупан број ванредних ученика 3. и 4. разреда износио је 2058. Посматрано по подручјима рада највећи број ванредних ученика је саобраћајне струке (717), затим у трговини и угоститељству (338), машинству и обради метала (275), производњи и преради хране (176) и гимназији (113).

Специјално средње образовање

Како је већ истакнуто ученици са сметњама у развоју похађају специјалне средње школе у којима је наставни план и програм прилагођен степену ометености ученика и трају две, три или четири године, у складу са посебним законом. Системом образовања омладине са сметњама у развоју методама васпитно-образовног рада, а који је прилагођен њиховој ометености, омогућава се остваривање њиховог права на образовање без обзира на њихову физичку или менталну конституцију.

Специјалне школе и одељења (специјална одељења при редовним средњим школама) за омладину са посебним потребама, формиране су према врсти и степену развојне тешкоће. Број специјалних школа од 1990. године до данас није се битно променио-повећао (Табела 2.7.). Променио се број одељења у смислу њиховог повећања, као и број ученика. Школске 1900/1991. године у четири специјалне школе и у две редовне које имају специјална одељења (број у загради), број ђака износио је 715 у 73 одељења. До 2007. године број ђака је варирао да би школске 2007/2008 износио 667 у 100 одељења.

Готово све школе овог типа образовања омладине налазе се на подручју насеља Београд, што ствара проблем лицима са посебним потребама која живе на ширем подручју Града. Тај проблем је делимично решен набавком специјалних возила за транспорт једног броја тих лица.

Табела 2.7. Специјалне средње школе, ученици и наставници

	Почетак школске године				
	број школа	број одељења	број ученика		наставници
			свежа	ученици	
Град Београд					
1990/1991.	4(2)	73	715	265	150
2000/2001.	5(2)	79	594	236	167
2004/2005.	5(2)	90	615	228	194
2005/2006.	5(2)	98	696	299	202
2006/2007.	5(2)	99	714	317	219
2007/2008.	5(2)	100	667	306	244
Насеље Београд					
1990/1991.	4(1)	70	681	254	144
2000/2001.	5(1)	76	569	228	160
2004/2005.	4(1)	79	544	206	166
2005/2006.	4(1)	87	620	275	169
2006/2007.	4(1)	88	627	283	184
2007/2008.	4(1)	88	589	275	207

Однос ученика по полу у овим школама почетком школске 2007/2008. године сличан је односу ученика по полу у редовним средњим школама. Наиме, тај однос готово је уједначен (54,1% према 45,9%).

Образовање одраслих

У школама за образовање одраслих омогућено је да лицима старијим од 15 година живота, која из неког разлога нису прошла кроз редовно основно образовање, редовно похађају школу и да стекну основно образовање. Средње образовање одрасла лица стичу као ванредни ученици у средњим школама.

Школске 2007/2008 године број основних школа за одрасле на територији Београда износио је четири, са 1146 полазника сврстаних у 63 одељења. Током 2000-тих година број основних школа за одрасле се није мењао, док је број полазника варирао од 814 у школској 2000/2001. до 1240 у школској 2004/2005, као и број одељења. Међутим, ако ове податке упоредимо са подацима за школску 1980/1981. видимо да је број школа значајно смањен (са 15 школске 1980/1981. на 4 у школској 2007/2008) као и број полазника (са 8662 на 1146). Смањење броја полазника с једне стране, резултат је потпунијег обухвата деце редовним основним образовањем, а с друге да је све мање лица са непотпуном основном школом, што потврђује констатацију да је неписменост, а поготово неписменост омладинске популације Београда, готово искорењена.

Бројна истраживања вршена међу омладином са непотпуном основном школом у последње две деценије, показала су, да у погледу полне структуре код лица са непотпуном основном школом (или без школе), преовлађује женска популација. Међутим, међу полазницима школе за одрасла лица, већи је удео мушке популације. То указује да обухват није потпун, поготово лица ромске националности међу којима су та истраживања и спровођена.

Више и високо образовање

На факултетима и вишим школама у Београду, према подацима за школску 2006/2007. годину студира нешто више од 123 хиљаде студената. Од тог броја 94417 или 76,4% уписано је на факултете, док је на више школе уписано готово 30 хиљада (29109 или 23,6%) студената. У односу на школску 1990/1991 број студената је скоро удвостручен (индекс пораста 191) са тенденцијом сталног пораста у посматраном периоду и то како у укупном збиру, тако и по факултетима, факултетима уметности и на вишим школама (Табела 2.8.).

У последњих седам година највећи број студената уписује факултете друштвених наука. Тако школске 2006/2007. године на правни факултет уписано је 8554 студената (9,4% од укупног броја уписаних на факултете), економски 7681 или 8,4%, филолошки 7649 или 8,4%, политичких и организационих наука 5532 или 6,1%, филозофски 3801 или 4,2%, итд. На медицински, фармацеутски и стоматолошки факултет уписано је 7886 студената или 8,7%. Од природних факултета највећи притисак је на електротехнички (3337 или 3,7%), грађевински (2208 или 2,4%) и архитектонски (1749 или 1,9%) факултет. Интересантан је број уписаних студената на пољопривредном факултету (3150 или 3,5%), технолошко-металуршком (1300 или 1,4%) и машинском (2143 или 2,4%) факултету, као и једном броју факултета са доста великим уписним квотама (географски 1677, факултет за биологију 1182, итд.) за којима не постоји велико интересовање на тржишту рада.

И код виших школа највећи број студената је из области друштвених наука, и то на вишој пословној школи, што је 26,6% од укупног броја (29109) уписаних на вишим школама. Релативно велико учешће у укупном броју студената виших школа имају и медицинске (15,3%) као и електротехничке (7,5%) школе, док је учешће осталих школа (струка) знатно мање. Треба истаћи да се, последњих година, међу вишим школама као и међу факултетима, појављују потпуно нова усмерења (најчешће приватне више школе и факултети) (Табела 2.8.).

Анализа структуре по полу школске 2006/2007. године показује да, од укупног броја студената, 55,7% су студенткиње. На факултетима и факултетима уметности удео студенткиња још је и већи (57,0% односно 61,7%), док је на вишим школама удео студената и студенткиња готово изједначен (49,3% односно 50,7%).

Табела 2.8. Факултети и више школе

	Студенти		Финансирани из буџета		Наставници	Сарадници у настави
	свежа	женски	свежа	женски		
1990/1991	64604	34096	49164	26346	3285	2255
1995/1996	81622	44820	50727	27188	3275	2279
2000/2001	112556	61241	40841	22609	3701	2409
2005/2006	122190	68001	56762	33587	4159	2576
2006/2007	123526	68778	56922	33844	4426	2543
Факултет						
1990/1991	50469	27079	40475	21537	2484	1944
1995/1996	66762	37621	43143	23447	2565	1989
2000/2001	81231	45890	33498	18928	2687	2016
2005/2006	88498	51122	47473	28571	3060	2230
2006/2007	90922	51871	48247	28967	3212	2204
Факултет уметности						
1990/1991	1481	843	1375	807	266	122
1995/1996	1792	1055	1653	987	272	133
2000/2001	2591	1519	1634	1003	408	275
2005/2006	3232	1992	1456	874	456	196
2006/2007	3495	2157	1561	939	506	192
Више школе						
1990/1991	12654	6174	7314	4002	535	189
1995/1996	13068	6144	5931	2754	438	157
2000/2001	28734	13832	5709	2678	606	118
2005/2006	30460	14887	7833	4142	643	150
2006/2007	29109	14750	7114	3938	708	147

Готово половина (48,1%) студената у школској 2006/2007. финансирано је из буџета Републике Србије. На факултетима тај однос је 53,1%, а на факултетима уметности 48,9%. Међутим, на вишим школама тек сваки четврти (24,0%) студент је на буџету, док су остали самофинансирајући.

Студенти по годинама студија и полу

Анализа структуре уписаних студената у школској 2006/2007 години показује да се од укупног броја уписаних студената 73,6% уписало на факултет, 2,8% на факултете уметности и 23,6% на више школе. Од укупног броја уписаних студената 44,3% је мушкараца док је 55,7% жена. Највећи релативни удео жена је на факултетима уметности (61,7%), затим на факултетима (57,0%), док је на вишим школама 50,7%. (Табела 2.9.).

Табела 2.9. Студенти по годинама студија и полу

	Студенти			Година студија				
	свежа	мушки	женски	I	II	III	IV	V
1990/1991	64604	30508	34096	25164	18439	12055	5799	3147
1995/1996	81622	36802	44820	31974	21998	16018	8463	3169
2000/2001	112556	51315	61241	41912	34139	20543	10750	5212
2005/2006	122190	54189	68001	39018	35654	29040	14169	4309
2006/2007	123526	54748	68778	38309	35661	28954	15334	5268
Факултет								
1990/1991	50469	23390	27079	16991	14074	10855	5515	3034
1995/1996	66762	2914	37621	23447	18087	14137	8075	3016
2000/2001	84231	35341	45890	23957	24643	17309	10306	5016
2005/2006	88498	37376	51122	24216	24579	22009	13540	4154
2006/2007	90922	39051	51871	24124	25194	22021	14496	5087
Факултет уметности								
1990/1991	1481	638	843	393	355	336	284	113
1995/1996	1792	737	1055	388	399	464	388	153
2000/2001	2591	1072	1519	705	654	592	444	196
2005/2006	3232	1240	1992	800	837	811	629	155
2006/2007	3495	1338	2157	801	843	832	838	181
Више школе								
1990/1991	12654	6480	6174	7780	4010	864	-	-
1995/1996	13068	6924	6144	8139	3512	1417	-	-
2000/2001	28734	14902	13832	17250	8842	2642	-	-
2005/2006	30460	15573	14887	14002	10238	6220	-	-
2006/2007	29109	14359	14750	13384	9624	6101	-	-

Интересантно је анализирати упис по годинама студија где се уочава да се број уписаних студената смањује са годином студирања. Највећи број студената упише на прву годину, што износи 31,0% у односу на укупан број студената; на другу годину 28,9%; на трећу 23,4%; на четврту 12,4% а на пету 4,3%. Најповољнији однос у укупно посматраној студентској популацији је између прве и друге године. Посматрано, на факултетима прву годину студија упише 26,5%, другу годину 27,7%, трећу годину 24,2%, четврту 15,9% а пету 5,6%. На факултетима уметности однос студената по годинама студија показује најбољу ефикасност студија: на првој години је 22,9% студената; на другој 24,1%; на трећој 23,8; на четвртој 24,0% а на петој 5,2%. Најнеповољнија структура је на вишим школама: прву годину упише 46,0% студената; другу 33,0% а трећу 21,0% (табела 9).

Посматрано у целини, процентуално учешће студенткица уписаних на факултете, односно више школе друштвених наука је веома високо, заправо несразмерно је високо у поређењу са осталим врстама факултета и виших школа. У томе се посебно истичу економски (68,1%), правни (62,0%), дефектолошки (87,1%) филозофски (68,0%), односно виша пословна (59,2), али и медицински факултет (68,0%) и виша медицинска (80,5%). С друге стране несразмерно је високо учешће студената мушкараца на неким природним факултетима и вишим школама. Тако на електротехничком процентуално учешће мушкараца у укупном броју студената износи 79,6%, грађевинском 68,5%, машинском 86,6%, као и на вишој електротехничкој (93,6%). Ови подаци намећу тезу о томе да и даље постоје такозвана женска односно мушка занимања односно факултети или више школе. Такође, намеће и потребу друштва да води такву политику високог (али и средњег) образовања како се не би све вишње повећавала армија школованих људи са суфицитарним занимањима и стварао све тежи пут до радног места, односно њиховог запошљавања.

Дипломирани студенти

Анализа структуре дипломираних студената у периоду од 1990. до 2006. године показује да нема битнијих промена. Од укупног броја дипломираних студената у 2006. години је 72,9% дипломирало на факултетима, 3,7% на факултетима уметности а 23,3% на вишим школама. Таква структура, уз мање осцилација, карактеристична је за све године у посматраном периоду (Табела 2.10.).

Посматрано по врсти факултета највећи број дипломираних студената у 2006. години је на филозофском факултету (1206 или 11,6%) у односу на укупан број дипломираних студената на факултетима, затим на правном (1063 или 10,2%), економском (846 или 8,1%), филозофском (517 или 5,0%), медицинском (510 или 4,9%), факултету организационих наука (433 или 4,2%), електротехничком (416 или 4,0%), фармацеутском (388 или 3,7%), итд, док је најмање студената (по неколико десетина) дипломирало на факултетима који имају и најмањи број уписаних студената (физичка хемија – 32, хемија – 37, физика – 44, итд.)

Табела 2.10. Дипломирани студенти

	Укућно					Женски				
	1990.	1995.	2000.	2005.	2006.	1990.	1995.	2000.	2005.	2006.
Укупно	8793	8043	8721	14409	14255	4718	4554	5071	8719	8552
Факултети	5842	6027	6387	10049	10398	3090	3351	3790	6351	6555
Факултети уметности	238	290	281	497	534	135	191	160	315	326
Виш школе	2713	1726	2053	3863	3323	1493	1012	1121	2053	1671

На факултетима уметности највећи проценат дипломираних студената је на факултету примењених уметности (146 или 27,3%), затим на академији лепих уметности (104 или 19,5%), музичке уметности (92 или 17,2%), ликовне уметности (60 или 11,2%) и драмских уметности (50 или 9,4%).

На вишим школама највише студената 2006. године дипломирало је на вишој медицинској (726 или 21,8%), затим на вишој грађевинско-геодетској (301 или 9,1), вишој школи унутрашњих послова (247 или 7,4%), док је на вишој пословној која има највећи број уписаних студената, дипломирало свега 232 или 7,0%.

ОМЛАДИНА АКТИВНОСТ И ЗАПОСЛЕНОСТ

Омладина у активном становништву

Основно економско обележје становништва једне земље јесте његова привредна активност. Активно становништво чини сво запослено односно незапослено становништво једне популације, старије од 15 година.

Опште демографско старење становништва Београда присутно је у код активног становништва града. Заступљеност младе генерације од 15–29 година опада, док се повећава број лица у старијим старосним категоријама.

Резултати пописа становништва 1981. године показивали су другачију слику активности становништва Београда од резултата пописа 2002. године. Тих осамдесетих година све старосне групе до 29 година биле су бројније, односно имале су веће учешће међу активним становништвом.

Табела 3.1. Структура активног становништва према старости и полу (1981–2002)

	15–19		20–24		25–29	
	Укупно	%	Укупно	%	Укупно	%
1981.	11600	1,7	64400	9,2	117300	16,8
Мушко	6700	1,7	33900	8,4	61300	15,2
Женско	4900	1,6	30500	10,3	56000	18,9
1991.	14049	1,9	58402	7,8	83593	11,2
Мушко	8229	2,0	31722	7,7	42094	10,3
Женско	5820	1,7	26680	7,9	41499	12,3
2002.	13710	1,9	57277	8,0	87594	12,3
Мушко	8242	2,2	32016	8,5	44591	11,9
Женско	5468	1,6	25261	7,5	43003	12,7

Резултати пописа 2002. године дали су податак да је укупна активност становника Београда у старости од 15–29 година 49,9%. Највећи број активних младих је у старосној групи од 25–29 година живота, односно да је њихова заступљеност 72,0%, а затим је то у старости од 20–24 године 36,0%, док је најмања заступљеност у старости 15–19 година, свега 6,5%.

Посматрано по полу, активност је израженија код мушке популације и износи 56,3%, док код женског становништва износи 44,2%.

Опадање стопе активности код становништва старог 20–24 године, може се објаснити смањењем ове старосне групе становништва у укупном становништву, али и продуженим школовањем наведене генерације која се касније уклапа у токове радно способног становништва.

Активност становништва посматрана кроз призму запослености показује следеће резултате: (Табела 3.2.)

- Укупан број младих у старости од 15–29 година који обављају занимање износи 70.857, што представља 12,1% укупно запосленог становништва Београда
- 40447 лица чине мушкарци, а 30411 жене
- Стопа запослености је највећа у старости 25–29 година (49,5%), а најмања у старости 15–19 година (2,0%)

Табела 3.2. Стопа запослености, незапослености и неактивности, према старости и полу 2002. године

	Стопа запослености			Стопа незапослености			Стопа неактивности		
	укупно	мушко	женско	укупно	мушко	женско	укупно	мушко	женско
15–19	2,0	3,1	0,9	69,0	63,8	79,2	93,5	91,3	95,6
20–24	21,4	25,0	17,0	40,6	33,7	49,9	64,0	62,2	66,1
25–29	49,5	50,4	48,6	31,2	34,8	26,5	28,0	22,7	33,9

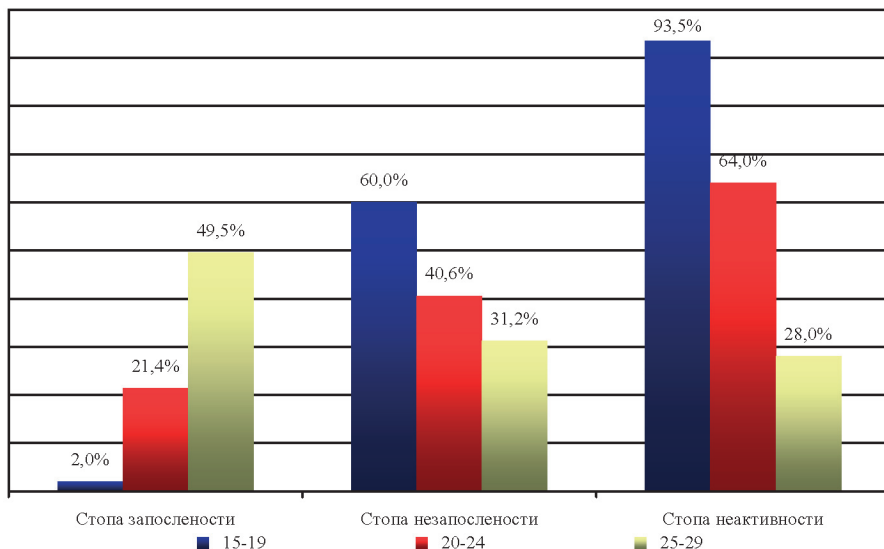
Активност становништва посматрана кроз призму неактивног становништва показује следеће резултате (Табела 3.3; Графикон 3.1.):

- Укупан број младих који не обављају занимање у старости 15–19 (69,0%), а од 20–24 године живота (40,6%)
- Стопа неактивности највећа је код становништва у старости 15–19 година и износи (93,5%), док у старости од 20–24 године она износи (64,0%).
- Посматрана неактивност младе популације према полу показује да је женско становништво и код незапослености у лошијем положају, односно већи је проценат међу незапосленима жена (79,2%), док је у истој категорији (63,8%) мушкараца.

Табела 3.3. Запослена лица према радном статусу и полу 2002. године

	Самозајослени радници	Самозајослени без зајослених	Зајослени радници
15–19	-	-	968
20–24	-	408	18778
25–29	1158	2573	46536

Графикон 3.1. Стопе запослености, незапослености и неактивности, према старости и полу 2002.године

Према подацима Националне службе запошљавања у Београду, највише незапослених лица има у старосној групи 26–30 година живота (14148), док је до 18 година живота свега 1028 лица пријављено служби за запошљавање. Овакав број незапослених младих није стварни одраз ситуације на терену, обзиром да се велики број младих не пријављује Националној служби за запошљавање због продуженог школовања (студирања), односно због тога што се скоро 90% младих у старости 15–19 година налази у средњошколском образовном циклусу (Табела 3.5.).

Табела 3.5. Незапослена лица према старости 2007.године

до 18		19–25		26–30	
укупно	жене	укупно	жене	укупно	жене
1028	428	13833	7798	14148	9140

Учешће омладине у пољопривредном становништву

Опадање пољопривредног становништва је једна од законитости друштвене поделе рада и економског развоја. Обзиром да се у условима неразвијености, становништво углавном бави пољопривредом, његовим преласком у не пољопривреду, директно се обезбеђује радна снага неопходна за развој секундарног и терцијарног сектора.

Истовременим премештањем радне снаге из пољопривреде решава се и питање аграрне пренасељености. У почетној фази одвијала се директна деаграризација становништва, која је значила одлазак неквалификоване радне снаге из пољопривреде, а касније и индиректна деаграризација која је омогућена посредством школовања и стицања одређених квалификација као пресудан услов за прелазак на не пољопривреду. Трансфер се одвијао селективно, углавном је одлазило млађе радно способно становништво што се одразило на полну структуру. Све до 1991. године у укупном пољопривредном становништву преовладало је женско становништво, а касније мушко.

Демографско старење као процес присутан код становништва Београда, карактеристичан је и код његовог пољопривредног становништва.

По питању радне снаге такав утицај има крајње негативне последице на одвијање пољопривредне производње.

Табела 3.6. Број чланова домаћинстава која поседују газдинства према старости и школској спреми

	Свежа	Староси		Школска спрема				
		до 14	15–27	непoпoшћуна основна школа	основна школа	средња школа	виш школа	висока школа
Укупно	196826	23586	31690	40757	41533	70978	7122	10330
Пољопривредна	13514	1740	1802	5204	3977	2380	74	33
Непољопривредна	149598	16944	24439	25875	29143	59005	6631	9980
Мешовита	31406	4594	5117	8788	7989	9005	384	275
Без прихода	2308	308	332	890	424	588	33	42

Табела 3.6, указује на слабу заступљеност млађих чланова у оквиру пољопривредних домаћинстава, односно да у односу на укупан број чланова домаћинстава која поседују газдинства, 12,0% су домаћинства која имају лица старости до 14 година, односно 16,1% у старости 15–27 година. Ако се посматрају чисто пољопривредна домаћинства на територији града Београда, онда је њихово учешће у укупном броју домаћинстава која имају за чланове лица у старости од 14–27 година 6,7%. Од укупног броја лица у старости до 14 година у пољопривредним домаћинствима према последњем попису било је 12,9% домаћинстава, а у старости од 15–27 година у 13,3% домаћинстава.

Сагледавањем образовне структуре пољопривредног становништва, уочава се лошија образовна структура међу члановима чисто пољопривредних домаћинстава у односу на остале групе чланова домаћинстава (непољопривредних, мешовитих, без прихода) која поседују пољопривредно газдинство. Тако од укупног броја лица у домаћинствима која поседују пољопривредно газдинство, 12,8% има непотпуну основну школу, 9,6% основну, 3,4% средњу школу, 1,0% вишу, односно 0,3% факултетску стручну спрему.

За градске општине интересантан је концепт одрживог пољопривредног и руралног развоја (САДР).

Овај концепт има три основна подручја деловања : прехранбена сигурност, рурална запосленост, доходак и очување природних ресурса и животне средине.

Земље у развоју увиђају значај непољопривредних активности, интеракција пољопривредних и непољопривредних активности која повећава укупну запосленост и доходак као и приступ храни и прехранбену сигурност руралног становништва.

Смањење броја становника на сеоском подручју условљено је смањењем природног прираштаја и емиграцијама.

Неповољни економски услови и иселљавање из приградских-сеоских у градске центре радно способног становништва утичу на демографско пражњење насеља.

Демографска обнова пољопривредне радне снаге, окарактерисана малим бројем млађег активног становништва и смањењем броја активног пољопривредног становништва, условљава економске и социјалне проблеме, одумирање просветне и здравствене функције насеља и непостојање перспективе развоја.

ОМЛАДИНА У СТРУКТУРИ ПОЛИТИЧКОГ ЖИВОТА

Укљученост, односно изложеност процесима политичке социјализације и промена друштвено-економског положаја, нужно утичу на друштвено-политичко ангажовање омладине, на његов обим, интезитет, квалитет, ефикасност, основно усмерење.

Учествовање омладине (лица 18–29 година) у политичком животу представља значајно обележје политичке културе једне нације. Заинтересованост младих за политику и политичку партиципацију зависи од многобројних фактора, почев од степена демократизације друштва, културних, економских и других фактора.

Основу за истраживање представљају коначни резултати локалних избора од 1992. до 2008. године, као и одговарајући подаци шест политичких партија за подручје града Београда.

Заступљеност омладине у скупштинама општина

На изборима 1996. године за одборнике скупштина општина, на нивоу града, омладина је, у односу на укупан број одборника, била заступљена са 10,0% (Табела 4.1.). Резултати избора 2000. године евидентирају пораст и учествовање младих са 14,0%, да би удео порастао на 17,0% на изборима 2004. године. Последњи локални избори 2008. године, у односу на предходне, бележе пад за 1 индексни поен.

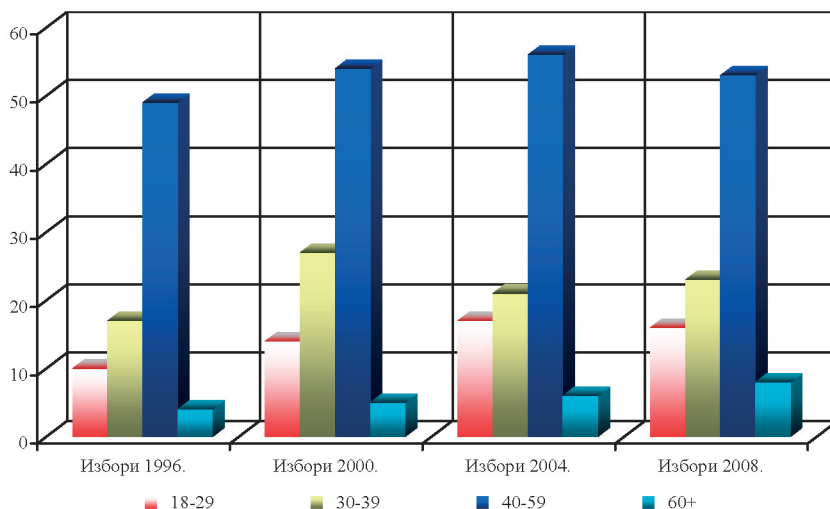
Табела 4.1. Процентуални удео младих у укупном броју одборника

	Избори 1996.		Избори 2000.		Избори 2004.		Избори 2008.	
	У укујном, %		У укујном, %		У укујном, %		У укујном, %	
	18–29	30–39	18–29	30–39	18–29	30–39	18–29	30–39
Град Београд	10	17	14	27	17	21	16	23
Барајево	21	15	3	21	15	27	12	18
Вождовац	-	-	16	28	20	23	18	21
Врачар	2	10	23	23	28	15	28	20
Гроцка	-	29	17	23	11	14	6	26
Звездара	23	21	26	34	9	19	17	24
Земун	5	15	20	24	18	31	24	23
Лазаревац	3	20	5	28	5	31	3	34
Младеновац	7	27	5	38	14	24	9	29

Табела 4.1. Процентуални удео младих у укупном броју одборника наставак

	Избори 1996.		Избори 2000.		Избори 2004.		Избори 2008.	
	У укујном, %		У укујном, %		У укујном, %		У укујном, %	
	18-29	30-39	18-29	30-39	18-29	30-39	18-29	30-39
Н. Београд	-	-	19	27	27	15	22	17
Обреновац	2	11	4	22	11	18	4	25
Палидула	27	16	25	11	16	15	22	15
Раковица	24	30	10	36	10	20	7	30
Савски Венац	11	19	11	16	24	20	21	14
Сопот	-	33	18	45	9	36	6	33
Стари Град	18	22	11	20	27	11	27	18
Сурчин	16	26	22	18
Чукарица	21	21	9	34	24	18	23	11

Код посматраних локалних избора, на нивоу града, једино је категорија 60+ заступљенија у мањем обиму него омладина. Категорије 30-39 и 40-59 су заступљене у доста већем обиму. Одборници старости између 40 и 59 година су најбројнији. Уколико би се формирала скала за градски ниво, омладина би увек заузимала треће место, што и показује Графикон 4.1.

Графикон 4.1. Процентуална заступљеност великих старосних група у укупном броју одборника, на нивоу града

На нивоу општина се запажа варирање удела омладинаца. Код појединих се евидентирају скоковите промене од избора до избора. То се нарочито испољило код општина: Барајево 1996. године удео 21,0%, а 2000. године 3,0%, Врачар 2,0% односно 23,0%, Земун 5,0% односно 20,0%. Код посматраних избора највећа разлика се испољила код општине Врачар. У апсолутном односу 1 одборник 1996. године, према 17 одборника 2004. и 2008. године (Табела 4.2.).

Табела 4.2. Број одборника скупштина општина старосне доби 18–39 година

	Избори 1996.			Избори 2000.			Избори 2004.			Избори 2008.		
	укупно	од шпога		укупно	од шпога		укупно	од шпога		укупно	од шпога	
		18–29	30–39		18–29	30–39		18–29	30–39		18–29	30–39
Град Београд	805	82	139	829	119	222	838	143	174	863	140	194
Барајево	33	7	5	33	1	7	33	5	9	33	4	6
Вождовац	56	-	-	56	9	16	56	11	13	56	10	12
Врачар	60	1	6	60	14	14	60	17	9	60	17	12
Гроцка	38	-	11	35	6	8	35	4	5	35	2	9
Звездара	53	12	11	53	14	18	53	5	10	53	9	13
Земун	55	3	8	70	14	17	57	10	18	57	14	13
Лазаревац	61	2	12	61	3	17	61	3	19	61	2	21
Младеновац	55	4	15	55	3	21	55	8	13	55	5	16
Н. Београд	55	-	-	67	13	18	67	18	10	67	15	11
Обреновац	55	1	6	55	2	12	55	6	10	55	2	14
Палилула	55	15	9	55	14	6	55	9	8	55	12	8
Раковица	50	12	15	50	5	18	61	6	12	70	5	21
Савски Венац	37	4	7	37	4	6	37	9	7	37	8	5
Сопот	33	-	11	33	6	15	33	3	12	33	2	11
Стари Град	56	10	12	56	6	11	56	15	6	56	15	10
Сурчин	19	3	5	45	10	8
Чукарица	53	11	11	53	5	18	45	11	8	35	8	4

Општина Сопот је једина општина где се број омладинских одборника, константно смањује од избора 2000. године (2000. године 18,0%, 2004. године 9,0%, 2008. године 6,0%). На изборима 1996. године у општинама Сопот и Гроцка омладина није била заступљена ни са једним представником. С друге стране те исте године највеће „поверење” према младима исказано је у општини Палилула, 27,0%, односно 15 одборничких места.

На изборима 2000. године у скупштинама 5 општина омладинци су заузели испод 10,0% од укупног броја одборничких места (Табела 4.3.). То су општине: Барајево, Лазаревац, Младеновац, Чукарица и Обреновац.

Табела 4.3. Заступљеност омладине међу одборницима скупштина општина, избори 2000, 2004. и 2008. године

	Број општина		
	2000	2004	2008
< 10%	5	3	6
10–20%	8	9	3
> 20%	3	5	8
Укупно општина	16	17	17

Избори 2000. године показали су да је између 10 и 20 посто младих у општинским скупштинама имало осам општина (Вождовац, Гроцка, Земун, Нови Београд, Раковица, Савски венац, Сопот и Стари град). Преко 20 посто младих у општинским скупштинама имале су три општине (Врачар, Звездара и Палилула)

Избори 2004. године и даље доносе повећање учешћа омладине у општинским скупштинама, тако да је у категорији од 10–20 посто учешћа омладине било у девет општина, а преко 20 посто учешћа омладине у пет општина.

Избори одржани 2008. године бележе пораст боја (осам општина) које у својим скупштинама имају више од 20 посто омладине.

Дакле, запажа се за посматране изборе да је удео младих одборника, на нивоу града, као и код скупштина општина варирао. На градском нивоу кретао се од 10,0% (1996. године), до 17,0% (2004. године). Код општина, заступљеност се кретала од 0,0% (1996. године, општине Сопот и Врачар) до 28,0% (2004. и 2008. године општина Врачар).

Заступљеност омладине у скупштини града

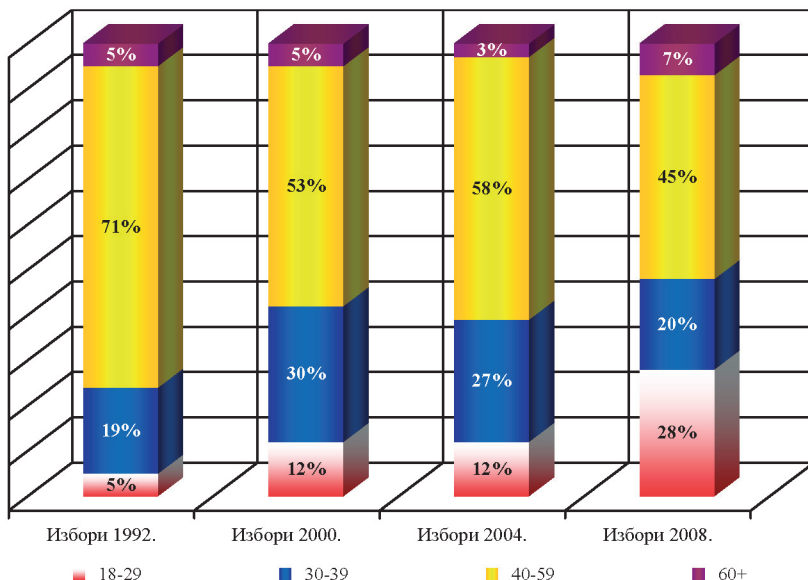
Међу одборницима скупштине града, удео омладине се кретао у распону од 5,0% (1992. године) до 28,0% (2008. године). На изборима 2000. и 2004. године заступљеност омладине је иста и износила је 12,0% (Табела 4.4.).

Табела 4.4. Одборници скупштине града према старосним групама

	Број одборника				Учешће у укупном, %			
	1992	2000	2004	2008	1992	2000	2004	2008
18–29	5	13	11	31	5	12	12	28
30–39	21	33	24	22	19	30	27	20
40–59	78	59	52	49	71	53	58	45
60+	6	5	3	8	5	5	3	7
Укупно	110	110	90	110	100	100	100	100

Запажа се да је највећи број лица из категорије 40–59 година међу одборницима, код свих посматраних избора. Последњи избори из 2008. године показују велики помак у „корист” омладине. По први пут омладина је заступљенија од категорије 30–39 година, односно 28,0% (31 одборник) наспрам 20,0% (22 одборника). Тенденција је да се у скупштини града указује веће „поверење” младима, што и осликава Графикон 4.2.

Графикон 4.2. Удео омладине у укупном броју одборничких места у скупштини града

Заступљеност омладине у политичким странкама

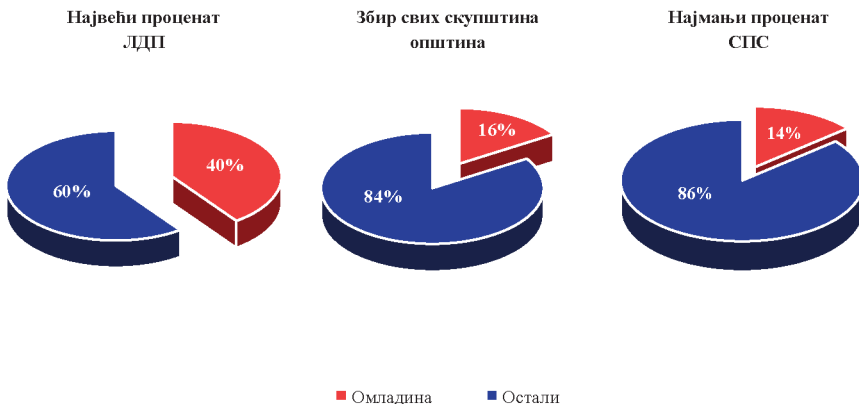
У разматрање је узето шест политичких партија, односно удео омладине у укупном чланству за подручје Београда у 2008. години (Табела 4.5.).

Табела 4.5. Удео омладине у чланству политичких партија на нивоу града Београда, 2008.

	Удео омладине %
Демократска странка Србије (ДСС)	26
Либерално демократска партија (ЛДП)	40
Демократска странка (ДС)	31
Српска радикална странка (СРС)	30
Социјалистичка партија Србије (СПС)	14
Нова Србија (НС)	29

Заступљеност омладине код поменутих политичких партија креће се у распону од 14,0% до 40,0%. Најмањи удео забележен је код СПС-а, а највиши код ЛДП-а. Изузев СПС-а, све остале странке имају удео младих већи од 25%. ДСС има 26,0%, око 30,0% имају НС, СРС и ДС. Запажа се да је већи удео омладинаца у политичким странкама, него у управним органима, што указује на „неповерење” према млађим генерацијама. Примера ради на Графикону 4.3. приказана је заступљеност младих у политичким партијама и заступљеност у скупштинама општина (на нивоу града) у 2008. години.

Графикон 4.3. Удео омладине у одборничким гупама политичких странка збирно на нивоу скупштина општина, Избори 2008. године

Са становишта друштвено-политичког ангажовања, „омладинско доба” је утолико особено, што ангажовање у њему почиње, у њему се формира однос према ангажовању, у њему се дешавају прва колебања тог односа, а можемо тврдити да се тај однос стабилизује са изласком из омладинског доба.

У омладинском добу се формира вредносни однос према ангажовању, почиње се са друштвеним ангажовањем као практичним понашањем, врши се „практичка провера” вредносне оријентације према активитету, формирају се и остале друштвено-политичке вредносне оријентације, јављају се први облици друштвено-политичког понашања који су у мањем или већем складу са вредносним оријентацијама. У овом добу дешава се оно што се дешава са самом младошћу: он пролази кроз сталне промене све до релативне стабилизације која се дешава негде при изласку из „омладинског доба”.

Друштвено-политичко ангажовање омладине и активност не можемо сагледати у колико не размотримо следеће:

- који су програмски задаци омладинских организација
- који су стварни садржаји њиховог рада
- како омладина види програмске задатке, стварне садржаје рада и могуће промене

На основу приказаних показатеља, може се говорити о постепеном политичком „буђењу” омладине у посматраном периоду, које се манифестује кроз повећање удела младих у политици, али које је недовољно. Добијени резултати јасно указују да младе генерације не учествују у довољном обиму и да можемо говорити о политичком „неповерењу” према омладини, или је у питању пасивизација младих и незаинтересованост према политици.

ЗАКЉУЧАК

Град Београд представља једну од пет административних области у Србији у којој се број становника у послератном периоду стално повећава. Како се истовремено број новорођене деце налази у сталном опадању, може се закључити да је до повећања броја становништва дошло искључиво механичким путем тј. досељавањем становништва са других простора Републике Србије, али и масовним досељавањем избегло и прогнаног становништва у периоду после 1991. године. Управо ова карактеристика обележава демографски развој града Београда.

У исто време на територији града Београда после 1991. године долази до повећања броја омладине старости од 15–29 година за 23335, односно за 7,7%, што утиче и на промену укупне старосне структуре. Бројни „историјски“ догађаји у окружењу последњих година али и чињеница да је Београд главни административно-политички и културни центар Србије условили су долазак све већег броја младих у Београд у потрази за послом, бољим условима живота, квалитетнијим образовањем, бољом перспективом.

Посматрајући младе у оквиру образовног система уочавају се промене у нивоу образовања у посматраном периоду. Смањен је број неписмених као и број младих без школске спреме или са основним образовањем, док је у исто време знатно повећан број младих са завршеном средњом школом (39,5% – 1981; на 49,6% – 2002.) и са факултетом (14,1% – 1981; на 20,6% – 2002.). Овакав тренд се може приписати повећању броја образовних установа, квалитетнијим образовним програмима што утиче да се млади брже запошљавају.

Удео младих, старости од 15–29 година у радно активном становништву се смањује у односу на претходне периоде. Према подацима из 2002. године, 49,0% омладине било је радно активно, при чему они чине 12,1% укупно запосленог становништва града Београда. Исти тренд важи и за учешће омладине у пољопривредном становништву, што је условљено како смањеним прираштајем у сеоским подручјима тако и емиграцијом.

Учешће младих у друштвено-политичком животу доноси после сваких нових избора показатеље све већег учешћа младих у структурама овог сегмента ангажовања.

Број младих у скупштинама општина порастао је са 10,0% у 1996. години на 16,0% у 2008. години. Учешће младих у Скупштини града порасло је са 5,0% у 1996. на 28,0% у 2008. години. Удео младих у политичким партијама креће се од 10,0% до 40,0%.

Утврђено је да постоји значајна повезаност између одређених врста интересовања и чланства младих у одговарајућим организацијама. На пример, обим хуманитарног интересовања је виши код младих који су чланови Црвеног крста, него код оних који нису чланови те организације. Међутим, најважнију улогу у формирању младих имају родитељи, а потом школски учбеници, наставници, теле-

виџија, штампа, филм, вршњаци... Свакако да је врло потребно помоћи рад оних друштвених организација омладине које могу и треба да задовоље интересовања младих (Феријални савез, Савез извиђача, спортске организације, планинарска друштва, Младе истраживаче). Потребно је искористити развијеност овога интересовања младих за важне васпитне садржаје (неговање патриотизма, културних веза, потпунијег упознавања крајева своје земље...); заложити се да се ђачке и студентске екскурзије организују на нов начин (на пример средствима које остваре млади кроз рад); да се средствима масовних комуникација, нарочито у емисијама за младе, овим садржајима поклони знатно више пажње него до сада; да се у склопу наставних програма организују посете позориштима, галеријама, изложбама...; да се у програмима физичке културе у школама више инсистира на васпитним садржајима, а мање на спортским достигнућима; да се изврше посебна истраживања која би требало да одговоре на питање зашто многи ученици мрзе физкултуру и узимају лекарска уверења о неспособности; да спортски терени буду доступни рекреативном коришћењу; када се интересовање за политику масовније јави (после двадесете године), треба искористити овај потенцијал за ангажовање младих, и више него до сада поверавати младима одговорне друштвене задатке, посебно оне који не подразумевају професионализацију политике.

Основним проблемима младе генерације допринела је снажна изложеност младе генерације проблемима незапослености, као и изложеност налетима масовне културе са њеним интенцијама на плану лажних или истинитих потреба, а све мањом могућношћу омладине да те потребе реализује (масовна култура брже развија потребе и интересовања него што омладина, тачније омладински родитељи могу обезбедити услове за задовољење тих потреба).

Омладину у 21. веку највише оптерећује:

- ❑ друштвено-економски положај: незапосленост, ниска примања, недостатак станова, низак друштвени стандард;
- ❑ школовање – могућност уписа, избор школе (занимања), програми и садржаји школовања ;
- ❑ рад – лоши услови рада, принуђеност на прихватање радних места испод степена оспособљености, односи на радном месту, одсуство солидарности;
- ❑ сукоб генерација – неразумевање старијих, непослушност млађих, строгост старијих, потчињеност млађих;
- ❑ недовољна друштвено-политичка активност – неангажованост омладине – пасивност, необавештеност, незаинтересованост за друштвена питања и проблеме, општа друштвено-политичка неактивност.

МЛАДОСТИ УКЉУЧИ СЕ У СВЕ ТОКОВЕ ЖИВОТА И РАДА СВОГ БЕОГРАДА!